

HÖGSKOLAN
Dalarna

Uppsats 15 hp, Bild III med ämnesdidaktik

Grundnivå II

Interkulturalitet i bildundervisningen

En litteraturstudie om bilddidaktisk forskning gällande interkulturell kommunikation i bildämnet

Författare: Johanna Lundin
Handledare: Lee Nordevald Sjöberg
Examinator: Åsa Pettersson
Ämne/huvudområde: Bild
Kurskod: BP2005
Poäng: 15
Betygsdatum:

Högskolan Dalarna – SE-791 88 Falun – Tel 023-77 80 00

Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera examensarbetet i fulltext i DiVA. Publiceringen sker open access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av examensarbetet.

Open access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten open access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (fritt tillgänglig på nätet, open access):

Ja

Nej

Högskolan Dalarna – SE-791 88 Falun – Tel 023-77 80 00

Abstrakt

Bildlärares och elevers förståelse av subjektiva upplevelser i olika bildmässiga sammanhang utifrån kultur och värderingar, är essentiell för kommunikation och utveckling i ett mångkulturellt klassrum. För att undvika missförstånd kan lärare med hjälp av kulturkompetens och ett interkulturellt perspektiv lättare uppfatta en sådan situation. Skolverkets studier visar dock att två tredjedelar av elever i högstadiet inte har kunskap om analys och tolkning av bilder.

Resultatet i studien visar att intresset för interkulturell lärar- och elevkompetens inom bildämnet växer utanför Sverige, där forskningsresultat visar exempel på framgångsrik undervisning. Interkulturell kommunikation har även fått uppmärksamhet inom svensk utbildning, men bilddidaktisk forskning i ämnet är begränsad. Svenska läroplaner nämner inte interkulturalitet i bildämnet överhuvudtaget.

Denna systematiska litteraturstudie fokuserar på betydelsen och vikten av bildlärares och elevers förståelse för varandras upplevelser i bildämnets olika bildsammanhang. Studien utgår därför från en kvalitativ ansats. Syftets och frågeställningarnas grundkonstruktion vilar på aktuell, vetenskapligt förankrad, bilddidaktisk forskning. Frågeställningarna behandlar användningen av bildämnet som ett verktyg för interkulturellt lärande, bildlärares interkulturella kompetens samt behovet av interkulturell kommunikation i bildämnet.

Nyckelord:

Interkulturalitet, bild, bilddidaktik, mångkultur, undervisning, kommunikation

Innehåll

1. Inledning.....	1
2. Syfte och frågeställningar.....	3
3. Bakgrund och sammanhang.....	3
3.1 Interkulturalitet och mångkulturalitet som begrepp.....	4
3.2 Från svensk nationalidentitet till kulturell mångfald.....	5
3.3 Den svenska läroplanen om mångkultur och kommunikation.....	6
3.4 Europeiska unionen om mångkultur och kommunikation.....	7
4. Metod.....	8
4.1 Val av metod.....	8
4.2 Urval och material.....	9
4.2.1 Databaser.....	9
4.3 Urvalskriterier.....	9
4.4 Sökord och strategi.....	10
4.5 Presentation av forskare och forskning.....	12
4.6 Analytiska kriterier.....	14
5. Resultatanalys.....	15
5.1 Vad säger bilddidaktisk forskning om behovet av interkulturell kommunikation i bildämnet?.....	15
5.1.1 Mångfald och kommunikation i bildundervisningen.....	15
5.1.2 Den interkulturella dialogens betydelse för utbildning och kompetens genom bildämnet.....	16
5.1.3 Interkulturell kompetens för ett globalt lärande.....	17
5.2 Vad säger forskning om bildlärares interkulturella kompetens i relation till mångkulturen som finns i skolan?.....	18
5.2.1 Bildlärares profession och kulturella perspektiv.....	18
5.3 Vad säger forskning om undervisnings-, och arbetsmetoder med bildämnet som verktyg för ett interkulturellt lärande?.....	20
5.3.1 Interkulturalitet och implementering via bildämnet.....	20
5.3.2 Med bildämnet som redskap för att bryta generaliseringar och fördomar om kulturella grupper.....	21
5.3.3 Olika bildgenrer som medier för ett interkulturellt lärande.....	22
5.3.4 Visuella undervisnings-, och arbetsmetoder för interkulturell dialog.....	23
5.3.5 Identitet och kultur.....	25
6. Diskussion och slutsatser.....	26
6.1. Metoddiskussion.....	26
6.2 Diskussion.....	28
6.2.1 Vad säger bilddidaktisk forskning om behovet av interkulturell kommunikation i bildämnet?.....	28
6.2.2 Vad säger bilddidaktisk forskning om bildlärares interkulturella kompetens i relation till den mångkultur som finns i skolan?.....	30
6.2.3 Vad säger bilddidaktisk forskning om undervisnings-, och arbetsmetoder med bildämnet som verktyg för ett interkulturellt lärande?.....	31

6.3 Slutsatser	34
6.4 Vidare forskning.....	35
7. Litteraturlörteckning	36

1. Inledning

En del av världen är i rasande progression, full av visioner, föreställningar och idéer och den använder kommunikation i form av visuella uttryck för att underhålla, utbilda och informera. Analyser visar emellertid enligt Skolverket att majoriteten av eleverna i högstadiet saknar kunskap att tolka och analysera bilder. Många elever med annan kulturell bakgrund än den svenska får också lägre betyg i bildämnet (Marner & Örtengren, 2011:8).

Under bildlärarutbildningens gång berättade en kurskamrat om en erfarenhet från sin VFU som jag känner väl igen från min egen skoltid. Under en uppgift skulle en till Sverige relativt nyanländ elev berätta om syftet med sitt arbete och verk, men eleven hade från barnsben lärt sig att arbetsprestationen låg i att inte tänka själv. Den egna självständigheten och självreflekterandet som var så viktigt för arbetsprocessen, hade eleven lärt sig att hålla tillbaka liksom att ha en åsikt om det egna skapandet. Kunskapskrav i betygssystem världen över ser olika ut beroende på kultur vilket även påverkar synen på individen själv. Självklarheten att kunna reflektera, att ha en åsikt, är inte given över hela världen. Att lära sig att inte ifrågasätta generationer av kunskap och värderingar är en del av många traditioner.

Utsända budskap via bilder som reklam, kurslitteratur, webb eller mobiltelefoner måste kunna tolkas av och påverka majoriteten läsare tillräckligt lika för att budskapet ska kunna nå ut maximalt. Skolans undervisning bör syfta till elevers förståelse för kulturella olikheter och jag ser, utifrån bilders kulturella uttryck, en problematik med att skolvärlden utgår från att alla förstår och tänker lika. Lindgren & Nordström (*Det kreativa ögat*, 2009) har utifrån egna analyser kommit fram till att skolan i dagens mångkulturella samhälle fortfarande har en kunskapssyn som inte relaterar till dagens medieanvändning av bilder (Lindgren, Bengt, Nordström & Gert, 2009:8). När bilder används som kunskapskälla leder det till konflikter mellan människor, menar Lindgren (Lindgren, Bengt, *Forskningsfältet bilddidaktik*, 2008:8). Analyser enligt rapporten *Kultur och Estetik i skolan* (2003), visar att en sida av mångfalden är konflikter i kommunikation där användandet av bilder, symboler och metaforer tolkas och värderas olika beroende på mottagare (Aulin-Gråhamn & Thavenius, 2003:40).

Olika kulturella värderingar anses av Aulin-Gråhamn & Thavenius vara nödvändiga i undervisning för skärpta argument och tydligare konturer av uppfattningar och inriktningar samtidigt som de saknar en brist på tydlighet för grundläggande värden (*Kultur och Estetik i skolan*, 2003:40). Lindgren menar att formen hos en enskild bild är mindre betydelsefull än det kulturella uttrycket (Lindgren, 2008:6), eftersom betydelsen i det meningsfulla konstrueras i olika sociala och kulturella

sammanhang (Lindgren, 2008:12). Som exempel beskrivs bilder ur västerländsk tradition ofta ur estetiska, konstnärliga perspektiv med en svepande och diffus jämförelse av något annat. Det är, jämför Lindgren, som att beskriva språk ur ett poetiskt perspektiv vilket skulle vara problematiskt ur en utbildningsvetenskaplig kontext (ibid). Den västerländska kulturen anses ofta reducera betydelsen av bilder till illustrationer. Detta, menar Lindgren & Nordström, behöver undvikas så att förståelsen ökar för bilders förhållande till människor och människors interaktion med sin omvärld (*Det kreativa ögat*, 2009:29). Lindström & Nordström beskriver även hur generella normer och betydelser i en kultur ofta påverkar hur färg och struktur används i bilder. Detta förbises ofta av forskare i semiotiska sammanhang, vilket enligt Lindström & Nordström beror på en eventuell brist på allsidig språkkompetens bland forskare (2009:54).

Med tanke på att dagens bildämne inte anses ha uppdaterats kommunikativt med det mångkulturella samhället som bakgrund, varnar Lindgren & Nordström för kommande problem för elever med olika kulturella bakgrunder (*Det kreativa ögat*, 2009:54). Exempel är elevers egna reflektiva texter, egna planeringar, utvärderingar med mera. För bildämnets del kan detta innebära en förändrad syn på generella kunskaper där det kan ses som mer rimligt att bildämnet består av en mer förståelseinriktad karaktär än traditioner av tekniska kunskaper (ibid). Bildämnets brist på kommunikation i relation till det mångkulturella samhället kan i framtiden betyda att endast generella kunskaper krävs av elever i ämnet, varnar Lindström & Nordström (2009:163).

Hur kan då elever och lärare nå en ömsesidig förståelse för varandras upplevelser, samt överbrygga upplevda avstånd och motsättningar i och genom bildämnet? *Hur* människor interagerar i en mångkultur hänger ihop med människors förståelse och hantering av olika informationssystem, vilket ofta uttrycks som att "leva i kulturer" (Lindgren & Nordström, 2009:23). Maria Borgström och Ana Graviz menar att interkulturalitet är en process som innebär att ett pågående samtal sker mellan individer av olika kulturer för ömsesidig förståelse för varandras identitet och syn på världen (*Interkulturella perspektiv*, 2006:191). Yanina Casanova motiverar i sin magisteruppsats *Interkulturell bildpedagogik* (2012) vid Konstfack, interkulturalitetens betydelse i svensk bildundervisning mot bakgrund av globaliseringen och det mångkulturella klassrummet (Casanova, 2012:2). Tiden som bildlärare i en klass där majoriteten av eleverna hade utländsk bakgrund, visade henne att undervisningens innehåll kunde ha flera sanningar beroende på elevernas kulturella perspektiv (2012:5).

I de senaste läroplanerna (Lgr11, Gy 2011) nämns varken begreppen interkulturell eller interkulturalitet för att lärarna ska få medel att förstå hur man når flerkulturell tillhörighet i klassrummet (Lorentz & Bergstedt, 2006:16). I läroplanen står bland annat, att elever med de rätta verktygen ska lära sig läsa bilder och kommunicera genom metoder där multimodal text ska kunna

tolkas och förstås (Lgr11, 2011:28). Läroplanen vill också lära ut demokratiska värderingar och arbetsmål för ett starkare samhälle där alla bidrar med sin kunskap (Lgy11, 2011:5). Mångkulturen växer dock snabbt i landet och förståelsen för människors traditioner och livserfarenhet brister alltför ofta. Den demokratiska grund som skolväsendet menar sig vila på, utgår enligt läroplanen från västerländsk humanism enligt kristen tradition och att individer genom denna tradition ska bidra till ett gemensamt kulturarv (ibid). Elever förutsätts här, oavsett bakgrund och erfarenheter, kunna sätta sig in i andras omständigheter och värdegrunder utan att interkulturell kommunikation nämns. Jag ställer mig därför frågan: vad säger aktuell, bilddidaktisk forskning om lärares och elevers befintliga eller icke befintliga kompetens inom området interkulturell kommunikation? Jag vill i den här uppsatsen, med utblick från Sverige och med utgångspunkt från den svenska läroplanen, undersöka vad internationell, bilddidaktisk forskning anser om behovet av interkulturell kommunikation i bildämnet utifrån mångkultur, bildlärares interkulturella kompetens, samt hur bildämnets möjligheter för ett interkulturellt lärande kan se ut.

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med denna litteraturstudie är att analysera vad aktuell, internationell, bilddidaktisk forskning säger om interkulturell kommunikation i bildämnet. Utbildningsbehovet av interkulturell kommunikation i bildundervisning, bildlärares kunskap och användande av interkulturell kommunikation utifrån mångkultur, samt bildundervisningens praktiska och teoretiska roll för lärande i interkulturell kommunikation, undersöks enligt följande frågeställningar:

1. Vad säger bilddidaktisk forskning om behovet av interkulturell kommunikation i bildämnet?
2. Vad säger bilddidaktisk forskning om bildlärares interkulturella kompetens i relation till den mångkultur som finns i skolan?
3. Vad säger bilddidaktisk forskning om undervisnings-, och arbetsmetoder med bildämnet som verktyg för ett interkulturellt lärande?

3. Bakgrund och sammanhang

Bakgrundsavsnittets behandling av begreppsförklaring, förhistoria och nutida sakuppgifter gällande interkulturell kommunikation i bildämnet, tydliggör sammanhanget i aktuell, bilddidaktisk

forskning utvald utifrån syftets frågeställningar. Frågeställningarna behandlar mångkulturens behov av interkulturellt lärande i bildämnet och utgör grunden för följande underrubriker vars innehåll kortfattat beskriver interkulturalitetens utveckling i takt med den växande mångkulturen i samhällen och skolor med Sverige som utgångsläge. Underrubrikerna behandlar i följande ordning betydelse och uppkomst av begreppen interkulturalitet och mångkulturalitet, en kort tillbakablick på den svenska enhetskulturen till dagens mångkultur, den svenska läroplanens intention och målsättning gällande kulturell mångfald i bildundervisning, samt en sammanfattning av europeiska länders studier av utsatta läroplansmål i bildämnet i relation till kultur och mångfald.

3.1 Interkulturalitet och mångkulturalitet som begrepp

Pirjo Lahdenperä, Sveriges första professor i pedagogik med inriktning mot interkulturell pedagogik beskriver begreppet interkulturalitet i svenska undervisningssammanhang samt hur det uppstod när forskare i Europa började tala om interkulturell undervisning på 1970-talet (*Från monokulturell till interkulturell pedagogisk forskning*, 1999:44). Interkulturalitet handlade först om invandrarkunskap i syfte att förstå minoritetsgrupper och invandrare (Lahdenperä, 1999:44), men har med tiden utvecklats till en interaktionprocess mellan olika etniska kulturer (Lahdenperä, 1999:5).

Hans Lorentz, filosofie doktor samt seniorforskare i kultur och samhällsvetenskap, understryker vikten av det interkulturella perspektivet för lärande och kunskap. Tillsammans med Professor Bosse Bergstedt, vetenskaplig ledare för forskarmiljön posthumanistisk pedagogik, skriver också Lorentz om när begreppet första gången användes i hemspråks- och invandrarundervisning (*Interkulturella perspektiv*, 2006:14-15). Lorentz & Bergstedt delar upp begreppet till *inter* och *kultur*, där *inter* står för interaktionen, den ömsesidiga kommunikationen mellan två aktörer ur olika kulturer, medan *kultur* handlar om relationen mellan kulturerna (Lorentz & Bergstedt, 2006:17).

Borström & Graviz förklarar i sitt kapitel *Kan interkulturellt lärande bidra till fred* i antologin *Interkulturella perspektiv* (2006), begreppet som en interrelation mellan kulturer, en kommunikation för mångkulturalitet där flera kulturer lever sida vid sida (Borgström & Graviz, 2006:191).

Begreppet innebär inte enbart skillnader och likheter inom nationer, religioner och etnisk kultur utan också skilda åsikter och erfarenheter baserade på kön, ålder, funktionshinder, sexuell läggning, klass och så vidare (Borgström & Graviz, 2006:191).

Bengt Linnér och Boel Westerberg skriver att kulturarvsutredningen som ägnar sig åt att jämföra olika europeiska länders syn på kulturalitet har kommit fram till att mångkulturell kan stå för skola och samhälle, medan interkulturell är själva aktiviteten i att kommunicera och arbeta i det mångkulturella sammanhanget (*Att undervisa är att välja: mångkulturalitet, innehåll och*

meningsskapande, 2009:32). Monica Eklund skriver i sin doktorsavhandling om det interkulturella lärandet i ett mångkulturellt klassrum och om hur människor ska kunna leva med varandra och hantera skillnader med demokrati som ram (*Interkulturellt lärande*, 2003:9). Den sociohistoriska kontexten har betydelse för lärandet inom skolan eftersom verklighetens maktrelationer utanför skolan måste synliggöras skriver Eklund (ibid). Hon citerar filosofen Charles Taylor (1994) där Taylor menar att god kommunikation och diskussion förutsätter att man erkänner att andra människor har något att säga (Eklund, 2003:9).

3.2 Från svensk nationalidentitet till kulturell mångfald

Lorentz & Bergstedt menar att västerländsk utbildning ur ett historiskt perspektiv, har medfört värderingar och beteenden via skolämnen som svenska, religion och historia, och därmed bidragit till Sveriges enhetskultur (*Interkulturella perspektiv*, 2006:18). Vid 1800-talets mitt var den svenska nationalidentiteten mycket viktig med sitt nationalspråk och en nationalreligion fortsätter Lorentz & Bergstedt, men det andra världskrigets flyktingströmmar cirka 100 år senare, minskade svenskarnas nationaltänkande; den ökande befolkningens mängden erbjöd mer arbetskraft och ändrade arbetsmålsättningen (ibid).

Effektiviseringen av varor och tjänster påverkade i sin tur den svenska utbildningen som nu skulle anpassas efter individers skicklighet och tekniska kunnande (Lorentz & Bergstedt, 2006:18). På 1980-talet beslutar bland annat riksdag och Skolöverstyrelse att interkulturell kommunikation mellan kulturer, måste vara ett förhållningssätt hos människor som ska komma av sig självt med tiden, utan ändring i läroplanen (Lorentz & Bergstedt, 2006:19-20). På 1990-talet läggs två propositioner fram av regeringen för två nya läroplaner: en för det obligatoriska skolväsendet och en för de frivilliga skolreformerna där vikten av människors kunskap och kompetens om kulturell mångfald för ett enat samhälle påpekas (ibid).

Pirjo Lahdenperäs forskning i den vetenskapliga artikeln *Från monokulturell till interkulturell pedagogisk forskning* (1999) visar att lärare vid tidpunkten, trots elevers skiftande bakgrund, undervisade som om alla elever har sin bakgrund i Sverige (Lahdenperä, 1999:43). I forskningen valde hon att inte studera mångkulturella barns svårigheter i skolan, utan istället interaktionsmönstren mellan lärare och elever (Lahdenperä, 1999:5). Lahdenperä menar att det finns ett monokulturellt perspektiv med svenskhet som ideal och som önskvärt mål i skolforskning. Med det perspektivet som utgångspunkt i undervisning har vidare forskning börjat fokusera mer på etniska relationer än invandrare och minoriteter (Lahdenperä, 1999:43-44).

Lorentz & Bergstedt menar att trots läroplanernas bekräftelse av Sverige som ett mångkulturellt

samhälle och behovet av kulturell mångfald, så har interkulturell undervisning blivit ersatt av internationell utbildning som ska förbereda elever för kulturer utomlands (*Interkulturella perspektiv*, 2006:24)

3.3 Den svenska läroplanen om mångkultur och kommunikation

Demokratiargumentet för bildämnet och dess kommunikativa processer hittas i läroplanen för grundskolan 1969 och fortsätter fram till dagens läroplan, Lgr11. Det moderna samhället ser bildens roll i samhället som central, enligt Skolverket, där individens yttrandefrihet, kunskap om kritisk granskning av informationsflöde, visuell kommunikation och kulturell mångfald ska ingå i den medborgerliga kompetensen (Lgr11, 2011:20).

Läroplanen för gymnasieskolan är tydlig med den demokratiska grund som skolväsendet vilar på. Elever ska utveckla kunskaper och värden enligt kristen tradition och västerländsk humanism och individen ska fostras till ”rättskänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande” (Lgy11, 2011:5). Vidare vill man understryka det gemensamma kulturarvet som ska stärka elevers förmåga att ”förstå och leva sig in i andras villkor och värderingsgrunder” (ibid). Detta innefattar en trygg identitet och medvetenhet om den egna delaktigheten inom samma kulturarv (ibid). Läroplanen i bild, Lgr11, säger följande om bildundervisning och kulturer:

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för hur bildbudskap utformas i olika medier. Undervisningen ska också ge eleverna möjligheter att diskutera och kritiskt granska olika bildbudskap och bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om bilder i olika kulturer, både historiskt och i nutid (Lgr11, 2011:28).

Den internationella rörligheten över gränser gör att människor behöver inse värdet i kulturell mångfald; att vara delaktig och medveten om ett gemensamt, kommande kulturarv är viktigt för att kunna skapa internationell solidaritet menar skolverket (Skolverket, 2011:7-10). De förskole- och skoldidaktiska grundfrågorna som vem ska lära sig, med vem, var, vad och hur utgör problematiseringen av undervisningen och lärandet enligt Skolverkets *Didaktik - vad, hur och varför* (2016). Didaktiska frågor cirkulerar kring samhällets, hemmets och elevernas egna privatliv, där elevers erfarenheter påverkar undervisningen. Skolans överföring av normer och socialisering måste finnas i åtanke då läroplanens anvisningar för lärandet ger rum för sammanhang och individualitet (Skolverket, 2016). Ämnesutvärderingen *Bild i grundskolan åk 6 - 9* (2015) visar att bildämnets kreativitet krävs för elevers behov av att kunna se saker ur ett socialt och medborgerligt perspektiv, där demokrati och yttrandefrihet är centrala frågor (Marner & Örtegren, 2015:185).

3.4 Europeiska unionen om mångkultur och kommunikation

Mångkulturell medvetenhet och förståelse för kulturella arv genom konstnärliga och kreativa ämnen är viktigt för grundskolan visar Europeiska unionens sammanfattning av ländernas egna studier. Analyser och resultat visar att majoriteten länder ägnar sig åt samarbeten aktivt, multinationellt eller inom landet, för att öka medvetenheten och underhålla kulturell förståelse genom bildämnet. EACEA P9 Eurydice får uppdragen att publicera dokumenten *Arts and Cultural Education at School in Europe*, av Europeiska Unionen (Baidak, Nathalie et al. 2009:3). Dokumentet från 2009 poängterar värdet av utbildning i kulturell medvetenhet genom konstnärliga och kreativa ämnen (ibid). Analyser och resultat är baserade på internationella studier kring utsatta läroplansmål i grundskolan, inom Arts and Cultural Education (Baidak et al. 2009:18).

Förståelsen för kulturella arv är ett av målen i bildämnet i alla länder i EU förutom Nederländerna, där det är upp till skolorna hur studierna planeras (Baidak, Nathalie et al. 2009:20). Dessa mål är sammanknutna med skapandet av en kulturell identitet där elevens självinsikt ska kunna utvecklas i sociala sammanhang av olika kulturella former (ibid). Förståelsen för mångkultur ska ske genom konstnärligt arbete, exempelvis genom arbeten med olika historiska perioder och specifika konstnärer inom en bestämd repertoar (ibid).

Danmark, Irland, Malta, Nederländerna, Österrike och Norge har rapporterat sig som länder som aktivt och i samverkan arbetar för utveckling inom utbildning av konst och kulturer (Baidak, Nathalie et al. 2009:35-36). Tjeckien, Spanien, Italien, Polen, Island och Sverige rapporterar att samarbeten sker lokalt i landet, inte nationellt (Baidak et al. 2009:37). I Grekland, Slovenien, Slovakien, Finland, Lettland och Nederländerna har man formellt inkluderat i läroplanen, att det kulturella intresset ska underhållas genom besök på museum, teatrar, konserter med mera (ibid). Estland, Cypern, Ungern, Malta, Rumänien, Finland, Tyskland, Spanien, Österrike, Portugal, England och Norge rapporterar att besök som dessa är vanligt i bildundervisning och kulturell förståelse (Baidak et al. 2009:37-38).

Konstrelaterade festivaler, firanden och tävlingar relaterade till utbildning, hålls rutinmässigt i mer än tolv länder (Bulgarien, Tjeckien, Estland, Irland, Grekland, Spanien, Frankrike, Ungern, Malta, Rumänien, Slovenien, Slovakien och Skottland), där man uppmuntrar elever att delta, både på skoltid och fritid (Baidak, Nathalie et al. 2009:48). Studien finner att länder överlag är överens om målen med bildämnet; unga människor ska utveckla sina artistiska färdigheter, kunskaper och förståelse (Baidak et al. 2009:78). Kritisk uppskattning, förståelse för det kulturella arvet och mångkultur jämte individuell expressivitet och problemlösning med risktaganden, ska bland annat generera sociala och kommunikativa färdigheter (ibid).

4. Metod

Metodavsnittet berör studiens design, urval och material, databaser, forskare och forskning samt analytiska kriterier (Barajas, Eriksson, Katarina et al. 2013:49). *Val av metod* redogör för studiens tillvägagångssätt samt hur utvalt material har utvärderats. *Urval och material* beskriver litteratursökningens tillvägagångssätt, bedömningsgrund, samt strategi av sökning. *Databaser* redogör för sökmotorer och sökord enligt ställda kriterier. *Urvalskriterier* berör avgränsning och relevanta sökningar, *Sökord och strategi* beskriver hur information har hittats, *Presentation av forskare och forskning* lägger fram kort information om forskare och arbeten, samt *Analytiska kriterier* där syfte och frågeställningar utgör bedömningsgrund för bilddidaktisk forskning.

4.1 Val av metod

Denna uppsats är en systematisk litteraturstudie utifrån en kvalitativ ansats om interkulturell kommunikation i bildämnet. Val och typ av forskningsfråga bestämmer val av forskningsmetod (Barajas, Eriksson, Katarina et al. 2013:55). En systematisk litteraturstudie behöver relevanta bevis av hög vetenskaplig kvalitet för valt ämne ((Barajas et al. 2013:28-29). Kvalitetsvärderingen i en systematisk litteraturstudie ligger i analysen av antalet data som tidigare empiriska studier. Systematiskt sökt, granskad och sammanställd litteratur ska ha fokus på forskning inom det valda området, här en bilddidaktisk sådan (Barajas et al. 2013:31). En systematisk litteraturstudie ska innefatta motivering av studiens syfte, besvarade frågeformuleringar, angivet system för studien, sökord samt sökstrategi, utvald kvalitativ, vetenskaplig litteratur med validitet, samt resultatanalys och slutsats (Barajas et al. 2013:32). En kvalitativ ansats är vald för denna studie på grund av att den är koncentrerad kring tolkning och förståelse av människors upplevelser i ett sammanhang (Barajas et al. 2013:53). Människors världsuppfattning är individuell men kan också vara socialt konstruerad, som ett kulturellt överfört levnadsmönster (Barajas et al. 2013:55). Kvalitativ forskning använder sig därför och vanligtvis inte, av numeriska värden och statistik för sina resultat, det vill säga, den kvantifierar inte (Barajas et al. 2013:53). Istället används exempelvis kvalitativa studier eller observationer för att utveckla frågeställningen tills forskningen når teoretisk mättnad (ibid). Utvald bilddidaktisk forskning för studiens resultatavsnitt har hittats i kritiskt granskad studentlitteratur och vetenskaplig litteratur som doktorsavhandlingar, rapporter och vetenskapliga artiklar. Forskningen har jämförts för stöd och eventuell kontrast med studiens syfte och frågeställningar som central punkt (Barajas, m fl. 2013:31).

4.2 Urval och material

Avsnittet nedan beskriver litteratursökningens tillvägagångssätt samt kriterier för sökningen. Utvalt material från sökningar och metod av sökning presenteras, samt en kort presentation av resultatavsnittets forskare, forskning och arbete. Vid bedömning av studiernas kvalitet har trovärdighet, rimlighet och samvetsgrannhet setts över (Barajas, Eriksson, Katarina et al. 2013:146).

4.2.1 Databaser

Studiens forskning och litteratur har sökts vid databaserna ERIC (Educational Resources Information Center), DiVA (Digitala Vetenskapliga arkivet) Google Scholar samt Libris (bibliotekskatalog). Fria sökningar har gjorts via Google efter tidsenlig, bilddidaktisk forskning. Sökningar efter ställda kriterier har medfört sammanlagt tjugo relevanta rön som har använts för studien.

4.3 Urvalskriterier

Aktuell forskning efter år 2000 söktes för studien med syfte att undersöka rådande utveckling inom bilddidaktisk forskning beträffande interkulturell kommunikation. Tidigare forskning behövde komplettering av nya uppgifter och ansågs därför mindre relevant för dagens mångkulturella situation i samhälle och skola. Sökning av forskning avgränsades i första hand till *peer-reviewed* (refereegranskning), för att upprätthålla forskningens vetenskapliga standard och objektivitet genom kritisk granskning av andra forskare (Eriksson, Barajas, Katarina et al. 2013:61). Begränsningen av tidsenlig forskning visade att mängden forskning gällande interkulturell kommunikation inom bilddidaktik är blygsam. Detta påverkade sökorden eftersom forskningen behövde jämföras och kontrasteras med annan forskning. Kriteriet *interkulturell* saknas till exempel i kursplaner och läroplaner. Kriteriet *kommunikation* användes då istället mellan elever samt elever och lärare utifrån *kultur, mångkultur* och *utbildning* i bildämnet. Studien har inte utgått från en specifik åldersmålgrupp, den övervägande delen svensk forskning har däremot utförts bland elever på mellan-, och högstadiet. Forskning i andra länder har utförts bland elever från grundskolan upp till universitetsstudier. Studien innehåller en sammanställning av svensk- och engelskspråkig forskning som beskriver attityder och förhållningssätt kring interkulturalitet och mångfald inom ämnet bild i skolan (Eriksson, Barajas, Katarina et al. 2013:83).

4.4 Sökord och strategi

Aktuell forskning hittades genom en systematisk informationssökning. Information om databaser och tillvägagångssätt skedde på distans via bibliotekarie på Högskolan Dalarna. Utifrån sökord, formulerade utifrån studiens syfte och frågeställningar, söktes sedan relevant forskning i olika databaser. Sökningar som inte gav önskade resultat tillsammans var sökorden *interkulturell* och *bild* via Forskningspublikationer på DiVA. Här gavs bara en träff på ryska, vilken valdes bort av språkliga skäl. På samma sökmotor användes sökorden *bild*, *didaktik* och *mångkultur* tillsammans, vilka gav 0 träffar. När *didaktik* togs bort gavs fyra träffar på det svenska språket, men som gällde andra ämnen. *Bildämne* gav 0 träffar, men ordet *bild* ensamt gav 711 träffar. De tre första sidorna innehöll dock, antingen träffar skrivna innan år 2000, vilket gjorde innehållet förlegat, icke språkrelaterat eller annat icke relevant ämne. Sökordet *interkultur* på Libris gav 0 träffar. *Intercultural*, *art* och *didactics* gav tillsammans på ERIC, två träffar vilka var irrelevanta. På samma sökmotor användes sökordet *multicultural* vilket gav en rysk träff. Eftersom det visade sig vara svårt att hitta bilddidaktisk forskning blev sökorden något fler med många variationer. Sökord som slutligen använts för att hitta relevant litteratur är: mångkulturell (multicultural), bilddidaktik (art, didactics), didaktik, interkulturell, kommunikation, kultur (cultural), lärande (education), bild och bildundervisning.

Margareta Wallin Victorins kapitel *Tecknade serier som multimodalt medium för interkulturellt lärande* hittades i boken *Visuell kunskap för multimodalt lärande* (2017). Boken var ett tips och vidare information om boken hittades på Libris där jag kunde reservera den på ett närliggande bibliotek.

Dr Christina Chins vetenskapliga artikel *Moving beyond a Human Relations Approach in Multicultural Art Education Practise* (2016) hittades på ERIC under sökorden *multicultural*, *art* och *education*. Sökorden resulterade i 656 träffar. Eftersom resultatet erbjöd så många träffar var de första sidorna mest intressanta, då de inkluderade relevanta sökord. Chins artikel som behandlar hur man motverkar stereotypa föreställningar genom bildämnet var relevant för studien.

June Bianchis rapporter *Intercultural and Media Education on Art classes* (2009) samt *Cultural Connections* (2008) hittades på ERIC via sökorden *intercultural* och *arts*, vilket gav 446 träffar. I vänsterkolumnen fanns bland annat Teaching methods som inriktning och då gick träffarna ner till 69. Bianchis rapporter innehåller interkulturella övningar för bildämnet vilket var relevant.

Rapporten *Kultur och Estetik i skolan* hittades i sin tur i rapporten TILDES referenslista. Anders Marner och Hans Örtegren författade TILDE för Skolverket. Rapporten hittades genom en frisökning på Google och var det sjätte av 220 resultat. Sökord var *Marner*, *bilddidaktik* och

skolverket.

Alberto Cabedo-mas, Rohan Nethsinghe och David Forrest har skrivit artikeln *The role of the arts in education for peacebuilding, diversity and intercultural understanding*. Artikeln hittades på ERIC. Sökord var *intercultural* och *arts* med 203 resultat. För att få ner antalet användes vänsterkolumnens *Intercultural communication* och *Descriptor*, vilket sänkte antalet till 85 resultat. *Art, Education. Publication date since 2009* sänkte antalet ytterligare till 25 resultat där artikeln hittades på 5:e plats. Rubrikens beskrivning av fredsbyggande och interkulturell förståelse inom bildämnet samt den komparativa studien mellan två länder var intressant för studien.

Art and Intercultural dialogue (2016), skriven av Susana Goncalves och Suzanne Majhanovich, hittades på Libris under sökorden *art* och *intercultural*, där den stod på sjunde plats av 137 resultat. Interkulturell dialog via bildämnet samt årtal för utgivning var relevant för studien.

Fred Dervin, Martina Paatila-Nieminen, Kaisa Kuoppala och Anna-Leena Riitaoja har skrivit artikeln *Multicultural education in Finland* (2012). Sökmotor var Libris med sökorden *multicultural*, *intercultural* och *art*. Senast utgivningsår sattes från 2009 vilket gav 37 resultat med artikeln på tredje plats. Artikelns relevans grundades på användandet av bildämnet för ett interkulturellt tänkande, samt Finlands och Sveriges gemensamma historia och kultur som grannländer i norra Europa.

Artikeln *Intercultural and Media education on art classes* (2009), skriven av Maria José Borges, Anabela Chaves, Manuela Costa och Emilia Sa Pereira, hittades på ERIC med sökorden *intercultural*, *education* och *art*. Av 174 resultat kom artikeln först och relevant på grund av innehållets fokus på samhälle, kultur och identitet via bildämnet.

Relevant för studien var Education, Audiovisual and Culture Executive Agency's (EAOEA P9 Eurydice, 2009) rapport, skriven av Nathalie Baidak, Anna Horvath, Caroline Sharp och Caroline Kearney för Europeiska Kommissionen, eftersom den visar resultatet av efterfrågade, europeiska medlemmarnas rapporter om skolors läroplaner gällande bildämnet och kulturellt medvetande. Rapporten hittades via frisökning på Google med sökorden *arts*, *culture* och *education* vilket resulterade i 22 100 000 resultat, varav rapporten kom trea.

Följande sex vetenskapliga artiklar hittades på ERIC med sökorden *Multicultural* och *Art*, *Descriptor: Art and Education*, vilket gav 29 resultat:

Key Dimensions of a Multicultural Art Education Curriculum (2013) skrevs av Christina Chin. Den låg först på sidan och valdes på grund av det amerikanska läroplansinnehållet.

Being Sami is my Strength: Contemporary Sami Artists (2017), på tolfte plats, är skriven av Inkeri

Ruokonen och Laurie Eldridge. Samer som nationell minoritet och ursprungsbefolkning i Norden var relevant utifrån Sveriges mångkultur.

Steven D. Drouin har skrivit den vetenskapliga artikeln *Assemblage – Raising awareness of Student Identity Formation through Art* (2015) som låg på tjugonde plats. Hur kultur och identitet påverkar varandra genom bildämnet var relevant för uppsatsen.

Helping Children Cross Boundaries in the Borderlines: Arts program at Freese Elementary in San Diego Creates Cultural Bridge (2010) på sjätte plats, skriven av Liane Brouillette och Lynne Jennings beskriver hur man genom bildämnet överbryggar kulturella skillnader.

Your Place or Mine? Reading Art, Place, and Culture in Multicultural Picture Books (2006) på tjugoförsta plats, skriven av Mira Reisberg, Birgitte Brander och David A. Gruenewald, beskriver hur lärare kan öva sin interkulturella kompetens.

Biculturalism and Multiculturalism: Competing Tensions in Visual Arts Education in Aotearoa – New Zealand (2010) på fjärde plats, skriven av Jill Smith var relevant för studien då den visar hur bildlärare kan påverka konceptualisering i ett mångkulturellt klassrum.

Följande två vetenskapliga artiklar hittades på ERIC med sökorden Intercultural och Art, vilket gav 35 resultat:

Artikeln *Examining the Role of Structural Diversity in Intercultural Competence* (2017), på andra plats, skrevs av Janelle S. Peifer, Karen L. Chambers och Elaine Meyer Lee. Hur man kan öka förståelsen för andra kulturer med hjälp av interkulturell kompetens var relevant för studien.

Judging a Book by its Cover – Developing Intercultural Competence through Book Covers (2015) på femtonde plats, skriven av Dorie Conlon Perugini, beskriver hur färger och föremål (här frukt) kan leda tanken till olika kulturer och beteenden och därför användas för ett interkulturellt lärande.

4.5 Presentation av forskare och forskning

Nedan presenteras en kort författarpresentation av resultatanalysens forskare samt utvald relevant forskning.

Margareta Wallin Victorin är docent vid Karlstad Universitet och forskar om afrikansk samtidskonst och tecknade serier ur postkoloniala och pedagogiska perspektiv. Hon skriver kapitlet *Tecknade serier som multimodalt medium för interkulturellt lärande* i boken *Visuell kunskap för multimodalt lärande*.

Anders Marner är professor med inriktning mot bilddidaktik vid Umeå Universitet. Han har

tillsammans med Hans Örtegren, lektor i estetiska ämnen vid Umeå Universitet, skrivit rapporten TILDE för Skolverket. Rapporten var intressant på grund av Marners forskning med inriktning mot bilddidaktik.

Dr Alberto Calvedo-Mas, professor, samt Rohan Nethsinghe, lektor, har med professor David Forrest skrivit den vetenskapliga artikeln *The role of the Arts in Education for Peacebuilding, Diversity and Intercultural understanding: A comparative study of educational policies in Australia and Spain* (2017). Samtliga arbetar vid RMIT University inom design och social kontext.

Susana Goncalves är lärare, psykolog, författare och fotograf. Hon har tillsammans med Suzanne Majhanovich, professor emeritus vid Faculty of Education skrivit boken *Art and The Intercultural dialogue* (2016).

Fred Dervin, professor i multikulturell utbildning, har med Martina Paatela-Nieminen, Doctor of Arts, Kaisa Kuoppala, Senior Scientist, samt Anna-Leena Riitaoja, Post-doctoral researcher, samtliga vid Helsingfors Universitet, skrivit den vetenskapliga artikeln *Multicultural Education in Finland: Renewed Intercultural Competencies to the Rescue* (2012).

June Bianchi, universitetslektor vid Art and Design Education, är konstnär och medlem i the Creative Education Research Group (CERG) vid Bath Spa University. I *Cultural Connections: celebrating diversity and widening access through arts education* (2008), samt *Intercultural Identities: Addressing the Global Dimension through Art Education* (2011) visar Bianchi forskningsbaserade modeller och strategier för interkulturell bildundervisning.

Dr Christina Chin, docent i konstundervisning vid Western Michigan University Gwen Frostic School of Art, har skrivit den vetenskapliga artikeln *Moving beyond a Human Relations Approach in Multicultural Art Education Practise* (2016), där hon bland annat beskriver lärarens roll i det multikulturella klassrummet. Hon har även skrivit artikeln *Key Dimensions of a Multicultural Art Education Curriculum* (2013), som beskriver hur den amerikanska läroplanen påverkar bildlärares yrkesområde.

Maria José Borges, Anabela Chaves, Manuela Costa och Emilia Sa Pereira, samtliga vid Rui Grácio Teacher Centre, Seixal (Portugal), skriver den vetenskapliga artikeln *Intercultural and Media Education on Art classes* om studier i interkulturella övningar, för Acta Didactica Napocensia (2009).

Steven D. Drouin, Assistant Professor vid College of Education vid San José State University i Kalifornien, har skrivit den vetenskapliga artikeln *Assemblage – Raising awareness of Student Identity Formation through Art* (2015).

Den vetenskapliga artikeln *Being Sami is my Strength* (2017), har skrivits av Inkeri Ruokonen, forskningsledare vid avdelningen för pedagogik vid Helsingfors Universitet och Laurie Eldridge, bildlärare, Ph.D, vid Arizona State University.

Examining the Role of Structural Diversity in Intercultural Competence (2017), är en vetenskaplig artikel skriven av Janelle S. Peifer Doctor of Philosophy vid Agnes Scott College, Karen L. Chambers vid St Marys College och Elaine Meyer Lee, Doctorate in Education vid Agnes Scott College.

Den vetenskapliga artikeln *Helping Children Cross Cultural Boundaries in the Borderlines: Arts program at Freese Elementary in San Diego Creates Cultural Bridge* (2010), är skriven av Liane Brouillette, Professor och redaktör vid School of Education Center for learning the Arts and Sciences, och Lynne Jennings, bland annat verkställande direktör vid San Diego Guild of Puppetry.

Dorie Conlon Perugini är en spansklärare vid Naubuc Elementary School i Glastonbury Public Schools, USA som intresserar sig för bildämnet kapacitet när det kommer till undervisning i interkulturalitet. Hon har skrivit den vetenskapliga artikeln *Judging a Book by its Cover – Developing Intercultural Competence through Book Covers* (2015).

Mira Reisberg, Birgitte Brander och David A. Greunewald har tillsammans skrivit den vetenskapliga artikeln *Your place or Mine? Reading Art, Place, and Culture in Multicultural Picture Books* (2006). Samtliga är professorer vid College of Education vid Washington State University.

Biculturalism and Multiculturalism: Competing Tensions in Visual Arts Education in Aotearoa – New Zealand (2010), skriven av Jill Smith, docent vid Visual Arts Education, The University of Auckland, är en vetenskaplig artikel som visar bildlärares mångkulturella kompetens i Nya Zeeland.

Nathalie Baidak, specialist på utbildningspolitik och skolsystem i Europa, Anna Horvath, expert på komparativa studier, Caroline Kearney, forskare och analytiker av komparativa studier samt Caroline Sharp, forskare kring didaktik och lärarutbildningar, arbetar alla för Europeiska kommissionen och har skrivit rapporten *Arts and Cultural Education at School in Europe* (2009), med syfte att visa bildämnet betydelse för kulturell förståelse hos både lärare och elever.

4.6 Analytiska kriterier

Studiens frågeställningar behandlar behovet av interkulturell kommunikation, lärares interkulturella kompetens samt bildämnet som verktyg för ett interkulturellt lärande och har styrt val av metod och därmed insamling av information från utvald forskning som förekommer i resultatavsnittet. Jag har sökt bilddidaktisk forskning som beskriver hur studiens huvudsakliga begrepp interkulturalitet och

mångkultur definieras, varför interkulturell kompetens behövs i samhälle och skola, hur människor ser på varandras uppfattning av visuella uttryck utifrån ett etniskt och kulturellt perspektiv i klassrummet och hur detta kan kommuniceras via bildämnet. Forskning söktes utifrån elevers och lärares positioner i klassrummet, samt läroplanens målsättning. Forskningen står på kvalitativ grund och har gjorts ur ett sociokulturellt perspektiv (Eriksson, Barajas Katarina et al. 2013:53). Resultatet har för validitetens skull, sammanfattats och jämförts för att se om fler forskare har nått samma eller olika resultat (Barajas et al. 2013:143).

Det visade sig finnas lite aktuell, bilddidaktisk forskning som beskriver ett interkulturellt lärande i en estetisk läroprocess i enlighet med frågeställningarna, framförallt svensk sådan.

Frågeställningarna har därför brutits ner till tematiker och begrepp för att hitta relevant internationell forskning. För ett huvudsakligt innehåll gjordes detta främst genom frågeställningarnas ledord. Följande sökord har använts för att kunna svara på studiens frågeställningar: bilddidaktik, bild (art), didaktik (didactics), mångkultur (multicultural), kultur (culture), interkulturell (intercultural), kommunikation (communication), undervisning, utbildning (education).

5. Resultatanalys

Här presenteras bilddidaktisk forskning i syfte att svara på studiens frågeställningar utifrån tidigare nämnda analyskriterier gällande behovet av interkulturell kommunikation, lärarens interkulturella kompetens samt bildämnets användning som verktyg för ett interkulturellt lärande.

5.1 Vad säger bilddidaktisk forskning om behovet av interkulturell kommunikation i bildämnet?

5.1.1 Mångfald och kommunikation i bildundervisningen

Rapporten TILDE för Umeå Universitet (2015), innehåller två forskningsartiklar samt kunskapsorientering av empiriskt samlat material, i ämnena bild och slöjd med syftet att omfatta forskning som gjorts för att underlätta för lärarstudenter vid genomförandet av deras examensarbeten. Hans Örtegren och Anders Marner konstaterar här att bildens roll är central för en demokrati där yttrandefrihet och kulturell mångfald existerar (Skåreus, Eva (red.). 2015:42).

Estetiska läroprocesser genom kulturella möten ses i forskningsprojektet *Kultur i skolan* där målet är ett kulturellt heterogent samhälle (ibid). Marner & Örtegren hänvisar till deras tidigare rapport *En kulturskola för alla* (2003), där de betonar betydelsen av kommunikativa processer mellan kulturer i

bildämnet (ibid).

Kultur, media, förebilder och medieringar gör bildundervisningen komplicerad anser Marner & Örtegren (Skåreus, Eva (red.), *TILDE*, 2015:43). De menar att bilddidaktisk forskning har, från att ha forskat kring bildämnet och konst ur ett psykologiskt perspektiv, rört sig mot det sociokulturella för att undersöka hur människor påverkas och förstår varandra i bildmässiga sammanhang (ibid). Forskning av textualitetens, semiotikens, sociologins och diskursteorins betydelse för människors uppfattning av visuella uttryck ses därför, numera som mer intressant än den tidigare forskningen av det subjektiva, fria skapandet (ibid). Undersökningar visar enligt Marner & Örtegren, att det vanligaste innehållet i bildundervisning enligt elever är färg och form, bildkomposition, viss bildanalys, viss konsthistoria, materiallära, verktyg och inspiration för ett fritt, subjektivt skapande (*Bild i grundskolan åk 6-9*, 2015:70). Uttryck genom kommunikation, som samtal om yttrandefrihet i medier och andra sammanhang där bilder talar om etik och värderingar genom sex, etnicitet, makt, ungdom, finns i mindre omfattning (ibid).

5.1.2 Den interkulturella dialogens betydelse för utbildning och kompetens genom bildämnet

Det samiska folket har ett våldsamt förflutet som i muntliga traditioner kan ses som just dramatiska och våldsamma (Ruokonen & Eldridge, 2017:3). Vad vi människor gör och vad vi värderar skapar vår kultur; så lever vi, menar Inkeri Ruokonen och Laurie Eldridge som skrivit artikeln *Being Sami is My Strength* (2017). Artikeln undersöker variationer av betydelser av multikulturalism och kulturell identitet eftersom interkulturell interaktion är ett av dagens huvudteman inom konstutbildningar idag (Ruokonen & Eldridge, 2017:2). Förståelse för, och kunskap om människors beteenden och motiv gör lärandet om andra kulturer och värderingar angeläget och betydelsefullt (ibid). Detta är speciellt viktigt när ett folk kan uppleva att ett annat folk har makt över utbildning, språk, uttryck och kultur utan att fundera över andras kultur (ibid).

I artikeln *The role of the Arts in Education for Peacebuilding, Diversity and Intercultural understanding* (2017) presenterar Alberto Cabedo-Mas et al en komparativ studie mellan Spaniens och Australiens bildundervisning i grundskolan. Målet är att bidra till en förbättring av utbildning och kompetens i bildundervisningens skolplanering och lärande (Cabedo-Mas, Alberto et al. 2017:2). Studien refererar till UNESCO's *Second World Conference* i Seoul, Korea (2010), vilken behandlade den globala bildundervisningens nyckelfrågor: att lösa sociala och kulturella utmaningar genom undervisning (ibid). Forskarna föreslår i studien att bildlärare skulle kunna bidra till detta genom sin kreativa och innovativa kapacitet att lära ut acceptans mellan människor och utvecklandet av ett socialt välbefinnande (Cabedo-Mas et al. 2017:6). Därför ansåg man också att

ämnet måste stödjas och förbättras för en interkulturell dialog (ibid).

Jämförelsen mellan Spanien och Australien visar på tydliga skillnader i undervisning av ämnet där värderingar visas, konstrueras och organiseras (Cabedo-Mas, Alberto et al. 2017:6). Social, interpersonlig och kulturell kunskap hos bildlärare skiljer sig menar Calbedo-Mas, och om man överväger att länderna kulturellt sett har olika samhällen med olika syn på integration via utbildning så blir anledning till olika taktik förståelig (Cabedo-Mas et al. 2017:14). Fredsbyggandet anses dock viktigt i båda länderna, där det finns likheter i mål och organisation av kunskap i frågan om att bildning via bildämnet kan förebygga bland annat våld, hat, övergrepp, rasism och livsmiljöförstörelse (Cabedo-Mas et al. 2017:11-12).

5.1.3 Interkulturell kompetens för ett globalt lärande

Janelle Peifer et al skriver i artikeln *Examining the Role of Structural Diversity in Intercultural Competence* (2017) om Higher Education Institutions (HEI), som prioriterar interkulturell kompetens för studenter i USA, eftersom förståelsen för individers olika ursprung och bakgrund är viktigt för globalt lärande och internationella utbildningserfarenheter (Peifer, Janelle S et al. 2017:1). Studien har använt sig av ett flertal studenter från två olika Liberal Arts-skolor där den ena skolan har en rik mångkultur i motsats till den andra (Peifer et al. 2017:5). Resultatet visar att studenterna som gick i en skola med många olika kulturer, hade bredare globala perspektiv än elever som kom från den skola där majoriteten var vit och religiöst troende (ibid). Eleverna fick rapportera via ett frågeformulär, designat att värdera utveckling av interkulturell mognad (ibid). Av resultatet gick att utläsa nivån av elevers förståelse för vikten av kulturell kontext vid värderingar, medvetenhet om den egna unika identiteten och livet ur en filosofisk vinkel (ibid). Slutligen mättes nivån i accepterandet av kulturella perspektiv och egen självkänsla i komplexa situationer (ibid).

Interkulturell kompetens eftersträvas även i finska lärarutbildningar för större förståelse för multikulturalitet (Dervin, Fred et al. 2012:3). Programmet STEP, Subject Teacher Education Programme är ett engelskspråkigt program för befolkning och utlandsfödda finska lärarstudenter med syftet att icke finstalande ska få större chans att få arbeten (Dervin et al. 2012:6). Ett exempel på programmets uppbyggnad är bildlärarstudenten som fick undersöka sin egen finska identitet genom att söka i sin hemmiljö efter konstruktioner som påverkat under livet (Dervin et al. 2012:9-10). Detta kunde vara tonårsidoler, inredning, färger och så vidare (ibid). Egna minnen utvecklades till en global idé med nya kreativa skapelser där gamla och nya erfarenheter om genus, klass och generationsskillnader användes (ibid). Bildundervisningens illustrativa styrka och den intersubjektiva erfarenhet eleven tar till sig, användes här för att visualisera interkulturalitetens

nödvändighet (ibid).

5.2 Vad säger forskning om bildlärarens interkulturella kompetens i relation till mångkulturen som finns i skolan?

5.2.1 Bildlärarens profession och kulturella perspektiv

Europeiska kommissionens Erasmusprogram för utlandsstudier finns i 38 av de europeiska länderna (Baidak, Nathalie et al. 2009:78-79). Här är nätverket Eurydice beläget för att undersöka europeiska länders organisation och funktion av utbildningssystem (ibid). Studien om vikten av medvetenhet om kulturer inom bildämnet från Eurydice visar att bildlärares färdigheter i länder inom Europeiska unionen, ofta handlar om hur pass specialiserade de är inom ämnet (ibid). Samarbeten är viktiga för bildämnets utveckling fastslår man; eleverna måste få uppleva möten mellan världarna av utbildning och konst (Baidak et al. 2009:81-82). Detta gäller även för bildlärare som behöver samarbeta med andra bildlärare likväl som lärare i andra ämnen (ibid).

I Nya Zeeland har forskning funnit att den invandrade generationens barn som lever i två kulturer fokuseras mer på, än själva multikulturen i bildämnets läroplaner (Smith, Jill, 2010:1). I artikeln *Biculturalism and Multiculturalism: Competing Tensions in Visual Arts Education in Aotearoa-New Zealand*, påpekas betydelsen av bildlärares förståelse för studenters kulturella olikheter i syfte att öka förståelsen för det multikulturella samhället (ibid). Målet med forskningen var att undersöka hur bildlärare förstår etniska olikheter hos studenter och om pedagogiska tillvägagångssätt var grundade på personliga eller professionella influenser (Smith, 2010:6). Bildlärarna själva ansåg att läroplanen redan var överfull, eller så ansågs inte behovet finnas och därför bortprioriterades det multikulturella tänkandet i bildämnet (ibid). En rektor tog beslutet att inte undervisa om kulturer eftersom hen ansåg sig inte kunna tillräckligt (ibid). Västerländsk estetik föredrogs i stort av elever visade forskningen, oavsett etnicitet och lite uppmuntran gavs av lärare för att elever skulle upptäcka kreativa arbeten från andra kulturer. Lärare prioriterade istället självständiga och oberoende arbeten framför kreativ utbildning ur social, politisk och kulturell kontext (Smith, 2010:9). Bildlärarnas egen förståelse av multikulturalism var konceptualiserad i termer av etnisk olikhet istället för kulturella olikheter hos studenter, trots att ca 60 olika etniciteter fanns på en av skolorna (ibid). Viktigast för lärarna var att anpassa till skolans miljö och elevens individuella behov (ibid). Alla tio bildlärare i studien var omedvetna om kritisk pedagogik. Resultatet av dessa faktorer producerade en form av konstutbildning där läroplansinnehållet fortsatte vara rotad i en övervägande monokulturell och bikulturell livsuppfattning (Smith, 2010:12).

Lärarstudenter har ofta lite kunskap om minoritetskulturer och hur etnocentrism påverkar samhället

skriver författarna till artikeln *Being Sami is my Strength* (Ruokonen, Inkeri. Eldridge, Laurie 2017:3). Artikeln beskriver hur tre samiska konstnärer presenterar sin kultur genom tradition och konst och hur den används. Man har undersökt hur konstformer används för att generera ny konst, samt skapa diskussion kring minoritetskulturers konstarter i lärarprogram (Ruokonen & Eldridge, 2017:1). Interkulturellt kompetenta lärare är medvetna om olikheter och förstår att kulturer och identiteter alltid är under förändring (Ruokonen & Eldridge 2017:4). Nyckelelement för ömsesidig förståelse är empati, rollbyten och dialog (ibid). Att känna till sina rötter i interaktion med andra kulturella influenser förstärker kreativiteten (Ruokonen & Eldridge 2017:14). Lärare behöver fråga sig själva om den egna uppfattningen om kreativitet och didaktiska metoder är riktig och om de förenklar kulturer till stereotyper eller på vilket sätt olikheter diskuteras (ibid).

Den vetenskapliga artikeln *Your place or mine? Reading Art, Place and Culture in Multicultural Picture Books* (2007), beskriver nuvarande utbildningsprogram i USA, som enligt författarna, i stort sett tvingar lärarstudenter att tillmötesgå styrande koder inom amerikanska läroplaner (Reisberg, Mira. Brander, Birgitte 2006:117-118). Eftersom lärare ofta är specialiserade inom ett ämne så designas utbildning inom ett område (ibid). Ett bredare spektrum av kurser för ett bredare innehåll efterfrågas istället för studenter så att de får möjlighet att vidga sitt kritiska tänkande (ibid). Även kurser och fältdagar bygger ofta på upprepning, samt upprepning i turordning av kurser utan större variation eller utveckling (Reisberg & Brander 2006:118).

Bildlärare söker ofta ett specifikt användningsområde av bildämnet för att kunna kommunicera och kollaborera med elever, medan elever ofta kopplar ihop kunskap om det egna jaget med en plats (Reisberg & Brander, 2006:121). För att kunna diskutera platsbaserad bildundervisning och multikulturell litteratur behövs kritisk pedagogik, dvs att kunna vara självkritisk inom den egna kulturen (Reisberg & Brander, 2006:119). Här finns en problematik med att utgå från texter och frågor samt ifrågasätta ideologier som utgår från västerländsk kultur (Reisberg & Brander, 2006:122). I artikeln beskrivs den multikulturella bilderboken *Where fireflies dance* (1997), illustrerad av Mira Reisberg med syftet att guida lärare ur ett utbildningsperspektiv (Reisberg & Brander, 2006:119). I artikeln behandlas den multimodala effekten, hur och om text och bild klarar sig med eller utan varandra (Reisberg & Brander, 2006:124). Boken innehåller en autobiografisk berättelse som utspelar sig i Veracruz, Mexico (Reisberg & Brander, 2006:122). Läsaren får genom huvudrollsinnehavaren, förståelse för känslor, traditioner och myt (Reisberg & Brander, 2006:123). Det är viktigt att kritiskt ifrågasätta agendor och uppfattningar i relation till individer och deras livserfarenhet anser Reisberg. Därför behöver lärare och elever undersöka sociala förändringar, förståelse för då och nu, relationer mellan samhälle, makt, demokrati och samhällsgrupper (Reisberg & Brander, 2006:126). Deltagarna i studien fick i uppgift att skriva en egen analys av boken, vilka senare jämfördes. Vid delandet av de

olika perspektiven fick deltagarna mer kunskap om kultur, platser och konst samt en djupare förståelse för boken och varandras bakgrund. (Reisberg & Brander, 2006:127).

Syftet med Christina Chins artikel *Key Dimensions of a Multicultural Art Education Curriculum* (2013), är att uppmuntra en än mer multikulturell läroplan inom bildämnet i USA. Chin menar att ämnesintegrerat stärker skolstrukturer samt motverkar fördomar (Chin, 2013:1). Idag känner sig bildlärare ofta oförberedda och obekväma med att lära ut multikulturalitet genom bildämnet (ibid). I USA beräknas i snitt, var fjärde elev vara barn till immigranter (Chin, 2013:2). Genom att undervisa elever i attityd, kunskap och färdighet i att hantera olika kulturer samhälleligt, nationellt och globalt, skulle elever få en multikulturell utbildning som verkar för rättvisa, jämlikhet och respekt (ibid). Det har visat sig vara problematiskt att utgå från att en viss grupp har ett visst beteende och att använda sig av en viss pedagogik eller strategi (Chin, 2013:8). Därför skulle ämnesintegrerade arbetssätt som riktar sig till alla oavsett bakgrund, kön och klass göras tillgängligt (ibid). Chin menar att kunskap är socialt konstruerad och reflekterar ideologier hos de som bidragit med kunskapen (Chin, 2013:9-10). Därför behöver läroplanen utgå från elevers livserfarenhet, dagliga intressen och livsmiljö (ibid). Om bildlärare kan få med lite multikulturell utbildning i taget i sin planering, med relevanta diskussioner, så skulle utmaningen kännas mindre stor (Chin, 2013:21).

5.3 Vad säger forskning om undervisnings-, och arbetsmetoder med bildämnet som verktyg för ett interkulturellt lärande?

5.3.1 Interkulturalitet och implementering via bildämnet

June Bianchis vetenskapliga artikel *Cultural connections: celebrating diversity and widening access through arts education* (2008), beskriver nyckelfaktorn i den brittiska utbildningsmodell som riktar sig till barns livslånga lärande i grundskolans sociokulturella utbildningssammanhang. Den hittas i det grundläggande handlingsprogrammet *Every Child Matters: Change for Children in Schools* (ECM). Kapitlet redogör för hur ett livslångt lärande kan implementeras via bildämnet (Bianchi, 2008:1). Modellen används bland annat av The Department for Culture, The Arts Council samt flera andra kulturella scener och allmänpraktiker (Bianchi, 2008:2). Målet är att inspirera lärare och elever till interkulturella, tvärvetenskapliga, estetiska verksamheter (Bianchi, 2008:6). Rapporter från fem skolor som använt sig av kulturella aktiviteter i sin läroplan, visar resultat av hög kvalitet där de kulturella projekten ansågs ha potential att stärka elevers och lärares självkänsla genom ett gemensamt arbete för mänskliga rättigheter och mångfald (Bianchi, 2008:7).

5.3.2 Med bildämnet som redskap för att bryta generaliseringar och fördomar om kulturella grupper

Dr Christina Chin beskriver sin studie i den vetenskapliga artikeln *Moving Beyond a Human Relations Approach in Multicultural Art Education Practise* (2016). Planeringen av bildämnet i ett mångkulturellt klassrum visar exempel på hur man *inte* bör göra med syfte att undvika sprida missuppfattningar om kulturella grupper, men som fortfarande är vanligt i undervisning (Chin, 2016:5).

Chin menar att elever med en exempelvis mexikansk bakgrund kan ombes göra piñatas istället för oljemålning eftersom piñatas stöder en västerconceptualiserad, mexikansk estetik eller erfarenhet där lärare i sin uppfattning av kulturen slipper komma på nya idéer till läroplanen (Chin, 2016:5). Det är, anser Chin, ett sätt att sprida stereotyper (ibid). Chin beskriver hur bildläraren Anna väljer att integrera konstnärer ur ursprungsbefolkningen i USA (native americans) i undervisningen (Chin, 2016:8). Skälet är att utveckla läroplanens homogena syn på folkslaget som Anna anser vara stereotyp och nedlåtande (ibid).

Eleverna får arbeta med en serie av åtta samtida konstnärer med förfäder från ursprungsbefolkningen, en konstnär för var lektion under grundskoleperioden (Chin, 2016:8). Anna hade ingen specifik målgrupp som hon ansåg att programmet skulle riktas sig till, utan engagerade istället alla sina studenter (ibid). Anna valde också att inte bara lyfta konstnärer med tydliga influenser från tidigare traditioner och ursprung. Hon lyfte istället samtida, levande konstnärer med eller utan traditionella influenser, utan att använda sig av ett typiskt västerländskt, etnocentriskt perspektiv (Chin, 2016:9). Konkret valde Anna ut individuella konstnärer utan gemensam stil där ålder, kön, utbildade eller självlärda, funktionshinder, olika stammar och bakgrund blandades (Chin, 2016:10). Istället för att klumpa ihop konst från ett folkslag som i sig innehåller många stammar och kulturer visade Anna att konst, gjord av individer av ett folkslag inte delar en och samma kärna (ibid). På så sätt motverkade Anna stereotyper och gav istället eleverna fler perspektiv för att bryta generaliseringar och fördomar (ibid).

Programmets mål var dock inte att underlätta assimileringen i USA:s samhälle, inte heller att bygga upp en etnisk stolthet för kulturen (Chin, 2016:23). Anna ansåg att det skulle vara diskriminerande att försöka assimilera elever eller försöka höja den etniska stoltheten (ibid). Det menar hon skulle särskilja istället för att skapa ett vi (ibid). Anna ansåg att det är ett effektivt sätt att separera och peka ut minoritetsgrupper som den andre, kanske till och med till den underlägsne andre. Underlägsen på så sätt att kulturen undermedvetet anses vara inkapabel att bidra till den samtida

bildvärlden på grund av kulturens homogena och oföränderliga värld (Chin, 2016:6). Istället valde hon att engagera eleverna i samtiden, konsten och historien runt konsten (Chin, 2016:23).

5.3.3 Olika bildgenrer som medier för ett interkulturellt lärande

Susanna Gonvalves och Suzanne Majhanovich visar genom artikeln *Art and Intercultural Dialogue* (2016) resultatet från studien *Sharing Diversity* som Europeiska unionen har fått genom ERICarts Institute (Goncalves & Majhanovich, 2016:7). Studien visar den interkulturella dialogens betydelse som interaktiv kommunikationsprocess (ibid). Konst sätter igång känslor och kritiskt tänkande och ska därför användas som verktyg vid interkulturella erfarenheter menar forskarna enligt Goncalves & Majhanovich (ibid). Som exempel ges fotografiets betydelse i bildliga sammanhang. Beträktaren associerar med ett ämne eller en händelse instinktivt, vilket i betraktaren kan skapa en känsla för personen i motivet, trots att man aldrig mötts (Goncalves & Majhanovich, 2016:10). Ett fotografi insinuerar och väcker frågor, därför är fotografiet som medium för interkulturell dialog passande för att beskriva hur världen visas ur fotografens perspektiv, ur fotografens konstruktion, ur fotografens formande åsikt och dessutom en, av fotografen, föreslagen fortsättning (ibid).

Margareta Wallin Wictorin skriver kapitlet *Tecknade serier som medium för interkulturellt lärande* i antologin *Visuell kunskap för multimodalt lärande* (2017) där hon beskriver tecknade serier som multimodalt medium för interkulturellt lärande. Wictorin lägger fokus på bilddidaktiska undervisnings- och arbetsmetoder tänkta att användas för undersökning och problemlösning. Flera exempel på tecknade serier ges som medium för ett interkulturellt lärande: lärande *med* tecknade serier visar integrationen mellan estetiska uttryck och lärostoff från andra ämnen, lärande *om* tecknade serier från praktisk till teoretisk orientering syftar till material, teknik, stil och genre (Wictorin, 2017:135). Lärande *i*, innebär ett experimenterande med effekter, budskap, stämning, reflektioner och meningsskapare. Lärande *genom*, innebär att eleven får arbeta med förhållningssätt och en övergripande kompetens om djupgående engagemang i estetiska projekt (ibid). Wictorin tar upp ett antal tecknade serier som skildrar livshändelser, specifika upplevelser från den egna kulturen och mötet med en ny (Wictorin, 2017:133). Wictorin menar att tecknade serier kan fylla en pedagogisk funktion i många sammanhang där de fungerar som representation av budskap (Wictorin, 2017:139). En kombination av lärandet med serier där interkulturellt lärostoff och estetiska uttryck integreras, användes exempelvis i kampanjen *Hej Sverige, om att känna sig hemma i ett nytt land*, som organiserades av Friends i samarbete med UNHCR (ibid). Kampanjen användes på skolor i Sverige i årskurs 8 under år 2013, med syftet att öka kunskapen om migration och människor i flykt, bland annat genom tävlingen *Packa din ryggsäck*, där eleverna fick skapa en egen berättelse genom att packa sin egen ryggsäck med visuella medel i form av skrivna berättelser och bilder (ibid). Wictorin

hänvisar till 2011 års läroplan i kursplanen för bildämnet där framställning och berättande av informativa bilder, exempelvis serier, infördes som centralt innehåll för elever (Skolverket, 2011:21). Wictorin föreslår att det interkulturella lärandet är en del av det lärostoff som önskas integreras, eftersom det ger kunskap om och en ökad förståelse av andra människor och en själv (Wictorin, 2017:136).

5.3.4 Visuella undervisnings-, och arbetsmetoder för interkulturell dialog

Susana Goncalves och Suzanne Majhanovich artikel som presenteras under föregående rubrik, ger förslag på en arbetsprocess i flera steg där den interkulturella dialogen står i fokus. Processen är en sammanfattning av hur konstnärer och organisationer har arbetat med den interkulturella dialogen på olika sätt i olika länder. Ett exempel är den afrikanska organisationen *Dialogue among Civilizations* som motarbetar rasism, xenofobi genom att blanda till exempel konst och poesi (Goncalves & Majhanovich 2016:17). Arbetsprocessen börjar med att elever utför en kreativ idé för att sedan se hur andra konstnärer utfört samma idé men på olika sätt (Goncalves & Majhanovich, 2016:15). Det går att använda flera discipliner menar Goncalves & Majhanovich, som tar musik, dans, dockor och video som exempel. Tema och utveckling av idé kan visas med olika kulturella olikheter menar Goncalves & Majhanovich (ibid). Vidare exempel är att belysa konstnärers identitet och bakgrund, visualisera produktioner genom work-shops och blanda olika kulturer som resulterar i en ny idé. Det viktiga är att tidigare idéer och traditionella åsikter ifrågasätts (Goncalves & Majhanovich, 2016:15). UNESCO menar enligt Goncalves & Majhanovich, att för att en interkulturell dialog ska bli naturlig krävs gemytlighet och trivsel eftersom det visar en öppenhet för förändring inom ett kulturellt system. I en relation mellan kulturell olikhet behövs ett tvåvägssystem där människor går varandra till mötes (Goncalves & Majhanovich, 2016:20).

Maria José Borges et al. har skrivit den vetenskapliga artikeln *ICTime project: Integrates different types of Media in Intercultural Education* (2009), presenterar interkulturella aktiviteter för konstklasser. ICTime-kurser har utvecklats i Portugal för observation av barn med olika bakgrund och kultur där barn får lära sig att föra en dialog med andra barn, utmana fördomar och lära sig nya erfarenheter (Borges et al. 2008:65). Fyra exempel ges på övningar via ICTime project, där barn genom lek och nyfikenhet fick lära sig att uppskatta olikheter mellan kulturer i Seixal, Portugal (ibid). Ett exempel är tredimensionell masktillverkning där barnen fick möta olika traditioner och olikheter genom material och visuella medel (Borges et al. 2008:64). Arbetets syfte var att integrera kunskap och att låta barnen få prova på olika kulturella arbetstekniker (ibid). Läraren arrangerade innan arbetet, bildspel där kulturella olikheter jämfördes (ibid) Dialog fördes kring maskers olikhet

och likhet, samt att barnen fick öva sig på att teckna olika typer av ansikten (ibid). För att höja medvetenheten kring interkulturalitetens problem, fick barnen se en film om bilders visuella betydelse (ibid). Barnen fick även göra planscher med ett interkulturellt budskap i syfte att diskutera ideal i samhället och hur man kan respektera olikheter och öka förståelsen för mångfald (ibid). I en annan uppgift visade läraren ett bildspel med olika typer av dörrar och fönster. Barnen fick gissa var alla dörrar och fönster hörde hemma, i vilket land, i vilken kultur. Varje elev fick sedan redigera varsin bild i Paint-programmet för senare diskussion om likheter och olikheter (ibid). Syftet med övningen var att peka på kulturella realiteter, studera likheter och olikheter och utveckla intresse för ny teknolog (ibid). I den fjärde uppgiften fick barnen studera andra barn från andra kulturer för att senare föra en diskussion om den fysiska och den psykologiska aspekten av valda adjektiv. Vilken bild tilltalade dem mest, hur såg bilderna egentligen ut, ansiktsdrag, kläder, miljö, vilken utbildning hade barnen och vilka erfarenheter kunde de tänkas ha (ibid). Aktiviteterna visar enligt författarna, att bildämnetns fokus på natur, konst och kultur gör att det interkulturella samtalet faller sig naturligt, eftersom interaktionen mellan kulturer redan finns i konsten (Borges et al. 2008:66).

National Geographic sponsrar *The Magnet Program*, som lär ut konstarter genom workshops och fältresor för att överbrygga konflikter och öka förståelse mellan kulturer (Brouillette, Liane, Jennings, Lynne, 2010:1). Fokus ligger på att utbilda människor språkligt, socialt och visuellt (ibid). Detta görs genom besök av konstnärer, workshops för familjer och samarbeten med San Diego konst-organisationer samt konstavdelningar vid lokala universitet och colleges (ibid). Programmet är designat för lärare som är i behov av ett lärande som är kompatibelt med barns mentala processer (ibid). Barns språkliga utveckling är baserat på aktivt lyssnande och när barn förväntas sitta stilla vid sina bänkar hindras barns behov av ögonblickligt och frekvent användande av tal med andra som kan språket (Brouillette & Jennings, 2010:2). Barn som talar andra språk hemma kan få problem i skolan eftersom de ofta använder gester och ansiktsuttryck för att förstärka sin kommunikation. Därför är bildämnet bra för att få elever att engagera sig i lärandet (Brouillette & Jennings, 2010:4). Magnetprogrammet har ännu inte ändrat barnens livssituation utanför skolan, men skolkulturen har gjort att barnen känner sig tryggare i sin skolmiljö och är därför mindre på sin vakt (Brouillette & Jennings, 2010:15).

Läraren Dorie Conlon Peruginis arbete går ut på att anpassa sin undervisning efter barns mentala processer och hon citerar Louise Fresco för att beskriva sin uppgift för sina grundskoleelever; "Food in the end, in our own tradition, is something holy. It's not about nutrients and calories. It's about sharing. It's about honesty. It's about identity" (Perugini, 2015:19). Perugini hävdar att alla lärare, vid någon tidpunkt, använder sig av mat i sin undervisning, kanske för att det är ett enkelt och konkret ämne som är lätt att koppla till elevers liv (ibid). Människor har starka

minnen från familjerecept och helgtraditioner skriver Perugini, som till en övning i interkulturell kompetens valde att använda sig av frukter som inspiration till ett bokomslag (ibid). Perugini visade först ett bokomslag och ställde frågor om färger, miljö, plats och varför eleverna tänkte som de gjorde. Slutligen frågade hon eleverna vilka sorts frukter de såg. Först nu vaknade konversationen till och blev riktigt intressant. Fruktsorterna användes för att höja spänningen av berättelsen i boken (ibid). Elevernas energi användes till nästa lektion där de fick byta ut frukterna till andra sorter. I vilken del av världen hamnade de då? Vid den tredje lektionen bytte Perugini huvudkaraktärens geografiska plats och frågade eleverna om omgivningarna på bokomslaget stämde med berättelsen (ibid). Eleverna fick teckna varsitt bokomslag som visuellt skulle beskriva bokens nya innehåll. Med det nya innehållet förändrades elevernas sätt att kommunicera beroende på hur de fantiserade om en ny plats och kulturell kontext (ibid). Flera lärare samarbetade så att elevernas arbetstid kunde utökas (ibid). Perugini ställde dem också frågor angående huvudkaraktären: Hur skulle hen se ut beroende på plats, vad skulle hen heta, hur skulle frukten bäras till vännens hus och hur skulle hen komma dit? Hemsidan Culturegrams användes av eleverna för att hitta information om människor, platser och kulturer. Eleverna fick, genom att gemensamt skapa ett nytt bokomslag, utforska andra kulturer genom sin egen kultur (Perugini, 2015:20).

5.3.5 Identitet och kultur

Globalisering och teknologi har i modern tid ändrat synen på identitet i relation till kultur: vad betyder det att vara människa, vem är jag? I artikeln *Assemblage – Raising awareness of Student Identity Formation through Art* (2015), beskriver Steven D Drouin hur forskare undersöker identiteters utveckling inom en specifik kontext, som i ett klassrum (Drouin, 2015:59-60). Elever har fått en hemläxa. De ska konstruera var sitt montage för att beskriva sin egna kulturella identitet (ibid). Redovisning fick ta tre minuter, frågor och svar en minut. Vid redovisningen fick resterande elever skriva ner berättelserna, men i jag-form (ibid). Nästan alla montage visade sig innehålla familjefoton, nya eller gamla. Att inte sticka ut, utan följa en till synes normal standardidentitet var vanligt. Det var också vanligt att lyssnande elever ifrågasatte berättande elevers syn på sin egna identitet; den skiljde sig ofta från skolkamraternas syn på sina vänner (ibid). Vita studenter visade sig ofta känna en avsaknad av kultur samtidigt som studenter med flera kulturer kände sig mer hemma i en kultur när de själva hade valet att välja kultur (ibid).

The Global Dimension case, en studie som gjordes i Storbritannien, ger exempel på en modell baserad på interkulturella, visuella konststrategier med syfte att undersöka sociokulturella identiteter. Den kvalitativa forskningsmetoden DEA, användes i samarbete med konstnärer och skolor där elever fick

delta i workshops och utställningar (Bianchi, June, 2011:283). DEA-metoden utgår från åtta globala utvecklingskoncept: globalt medborgarskap, ömsesidigt beroende, social rättvisa, mänskliga rättigheter, mångfald, värderingar och uppfattningar, konfliktlösning och hållbar utveckling (Bianchi, 2011:282-283). Modellen är tänkt för ett inkluderande synsätt i bildundervisning där stereotypa tankar om ålder, kön, klass, kunskap och bakgrund ifrågasätts (ibid). Idéen har sin början på *Art Gym Galleri of Oasis Academy* i Bristol, ett förortsområde där vit hy dominerade. Rektorn ansåg att bildområdet erbjöd positiva arbetssätt för undervisning i kunskap och moral på skolan (ibid). I Bristol finns även *Bristol Muslim Cultural Society*, där projektet *Knowing me, Knowing you* fick elever att utforska stereotypa bilder i det brittiska samhället via konst, liksom träning för lärare och lärarstudenter (ibid). Bland annat skapade Bianchi och konstnären Carol Cooke installationen *Scarves reveal and conceal*, med tillhörande text där digitala porträtt och masker tillät elever att ifrågasätta och få ny kunskap om sjalens betydelse i identitet, tro och kulturellt värde (Bianchi, 2011:285). Hijab, indiansk bröllopssjal, ett västerländskt bröllopsflor, en sikh och afrikanska turbaner använda av män användes för att visa det motsägelsefulla i okunskap (ibid).

Målet med projektet *Knowing me, Knowing you* var dock inte att lösa kulturella konflikter, utan att engagera elever i heterogena attityder (Bianchi, June, 2011:285). Elever fick prova masker och klädnader för ett kort identitetsbyte, för att sedan göra självporträtt för att fokusera på sociokulturella influenser och symbolisk betydelse (Bianchi, 2011:288). Två månader efter utställningen visade ytterligare kontakt med medverkarna genom diskussioner och frågeformulär, att de hade påverkats starkt i synen på mångkultur (ibid). Studiens betydelse för lärarstrategier i klassrummet var stor och samtalet över vilken sorts konst som är vanlig eller mindre vanlig i konstvärlden i brittisk kultur ökade (Bianchi, 2011:290). Den stora framgången av projektet ledde vidare till projekt i Etiopien och Indien med målet att fostra lärarpersonal och elever för att förstå sociokulturella skillnader via bildämnet (ibid). Det tilläggs däremot, att projektet i sig har sina begränsningar. För att kunna ändra attityder och föreställningar i en dominant, kulturell hierarki kräver arbetet kontinuitet (ibid).

6. Diskussion och slutsatser

Litteraturstudiens resultat och dess utgångspunkter i problemformuleringen diskuteras i det här avsnittet genom att inledning och bakgrund jämförs med slutsatsen av resultatanalysen.

6.1. Metoddiskussion

Detta är en systematisk litteraturstudie som utifrån en kvalitativ ansats undersöker interkulturell

kommunikation i bildämnet genom internationell, bilddidaktisk forskning. Forskningen har valts utifrån syftet och dess frågeställningar som behandlar bildämnets behov av interkulturell kommunikation, lärarens interkulturella kompetens samt metoder i interkulturellt lärande med bildämnet som verktyg.

Forskare har i sina observationer och studier utgått från ett sociokulturellt perspektiv i funnen kvalitativ forskning, på grund av människors lärande av varandra i sociala sammanhang. Vald strategi för studien har varit systematisk informationssökning där valda kriterier, baserade på frågeställningarna, har använts för att hitta vetenskaplig forskning via databaserna ERIC, DiVA, Google Scholar, Libris och Google. För att säkerställa trovärdighet och reliabilitet av forskningen har sökningarna primärt avgränsats till peer-reviewed/referegranskat; att forskningen är kritiskt granskad och anses vetenskaplig och tillförlitlig av andra forskare. I resultatavsnittet har utvald forskning placerats under frågeställningarna som gjorts till underrubriker, detta för att tydliggöra forskningens relevans och validitet. Ett opartiskt förhållningssätt har hållits till funnen forskning, det vill säga att egna åsikter och värderingar har fått stå tillbaka för kriterierna, vilket har förhindrat eventuell subjektivitet i arbetet. Avgränsning skedde genom att enbart söka aktuell forskning efter år 2000, med syftet att följa rådande utveckling inom interkulturell kommunikation i relation till dagens mångkulturella samhälle och skola. Forskning har jämförts med syfte och frågeställningar för relevans. Granskningen resulterade i att mycket material fick väljas bort utifrån analyskriterierna.

Förekomsten av aktuell, bilddidaktisk forskning påverkade mängden av relevant litteratur, vilket i sin tur påverkade hur sökorden användes. Frågeställningarna bröts ner till tematiker och begrepp för större möjlighet att hitta relevant forskning. Bristen på svensk, bilddidaktisk forskning gällande interkulturalitet i bildämnet, även i läroplanen, gjorde att jag fick utöka sökandet internationellt. Detta var ursprungligen inte min intention, men det gjorde resultatet intressantare med tanke på globaliseringens behov av interkulturalitetens vidare utveckling. Det finns givetvis mer material som skulle kunna ändra eller berika resultatet, metodvalet påverkar dock forskningsmängden samt typ av forskning. Då det i studien sker en textkritisk analys av bilddidaktisk forskning för att hitta relevanta svar på studiens frågeställningar som rör människors upplevelser, behövs en kvalitativ metod eftersom den tar hänsyn både till mening och innebörd samt andra alternativ. En kvantitativ metod hade inte fungerat med tanke på att forskningen redan utgår från kvalitativa metoder i form av observationer och tolkningar. Den kvalitativa metoden är mer flexibel med tanke på de socialt konstruerade definitioner och innebörder som påverkar en människas identitet enligt forskning kring interkulturalitet.

6.2 Diskussion

Detta avsnitt har syftet att knyta ihop studiens frågor och insamlat material för att visa att resultaten är rimliga och relevanta för problemformuleringen. Följande underrubriker presenterar forskningsfrågorna med resonemang och diskussion kring utvald bilddidaktisk forskning.

6.2.1 Vad säger bilddidaktisk forskning om behovet av interkulturell kommunikation i bildämnet?

Sverige rankas som ett av världens bästa länder att leva i, ett demokratiskt land som arbetar för jämställdhet och livskvalitet, ett modernt land i full utveckling. Sverige är också ett land som behöver arbeta med de utmaningar som föreningen av många kulturer innebär. I bakgrundsavsnittet hänvisar jag till Lorentz & Bergstedt som menar att Sveriges har en enhetskultur (Lorentz & Bergstedt, 2016:18) och som trots att läroplanen i grundskolan talar för elevers medborgerliga kompetens i kulturell mångfald och visuell kommunikation (Lgr11, 2011:20), undervisar elever för möten med kulturer utanför Sverige, inte för Sveriges egen mångkultur (Lorentz & Bergstedt, 2016: 24). Pirjo Lahdenperä menar att människor med samma kultur kan uppfatta omständigheter som normalt och självklart, man tar för givet att alla förstår. Det uppfattas kanske inte som etnocentriskt av de inblandade men kulturella värderingar behöver konfronteras för att tydliggöras (Lahdenperä, 1999:48).

Informationsteknik (IT) bidrar stort till människors ökade kunskap om omvärlden genom ljud, text och bild. Marner & Örtegrens forskning utgår från den bildspråkliga utveckling som sker över världen (Skåreus, red, 2015:43). Medieringar och semiotik (bildanalys) anses vara i fokus i bildsalens undervisning men elever upplever samtidigt att de inte är fria att öppet samtala om bilder, personliga upplevelser och värderingar, vilket skapar en problematik (Marner & Örtegren, 2015:70). Kommunikativa processer mellan människor om kulturformer är av stor betydelse i bildämnet menar Marner & Örtegren, för hur ska människor kunna leva i ett demokratiskt samhälle utan att få yttra sig utifrån den bakgrund och kultur de själva identifierar sig med (Skåreus (red.). 2015:42)?

Man kan fråga sig hur en viss kultur uppstår eller varför den kulturen ses som mer självklar än andra kulturer. Ruokonen & Eldridge förklarar hur forskning visar att människor skapar en kultur utifrån värderingar och hur man väljer att leva (Ruokonen & Eldridge, 2017:3). Ruokonen & Eldridge anser att det skapas motsättningar mellan människor bland annat, på grund av människors kategorisering av varandras kultur och värderingar, där den egna kulturen anses stå över en annan (Ruokonen & Eldridge, 2017:2). Så hur rör dessa världsproblem bildämnet och varför behöver

bildämnet en utveckling av interkulturell dialog mellan människor? Ruokonen & Eldridge menar att interkulturell interaktion sprider kunskap om människors sätt att vara och värdera, utifrån kultur. Den komparativa studien mellan Spaniens och Australiens bildundervisning i grundskolan visar att det finns ett internationellt intresse för att lösa sociala och kulturella prövningar. Man tycker sig kunna kommunicera bättre med hjälp av bildämnets kombination av kommunikation och analys med hjälp av visuella redskap (Cabedo-Mas, et al. 2017:2).

Interkulturell kommunikation behövs enligt amerikansk forskning för en gynnsam, global arbetsmarknad (Peifer et al. 2017:1), men livserfarenhet och självupplevelse behövs eftersom de präglar värderingar och attityder vilket påverkar förståelsen för andras livssituation. Lärares värderingar om kultur och etnicitet påverkar undervisningen, vilket påverkar undervisningens mål. Det visar både studien om bildlärare i Spanien och Australien (Cabedo-Mas et al. 2017:2), samt studien som jämför sociala och kulturella skillnader på två konstinriktade skolor i Storbritannien (Peifer et al. 2017:1). Hänsyn och förståelse för andra ökade där mångfald finns i vardagen och interkulturell kommunikation användes i undervisningen (Cabedo-Mas et al. 2017:14) (Peifer et al. 2017:5).

Socialt konstruerade betydelser som mode och traditioner förändras över tid och påverkar människors syn på värderingar, egen identitet och självkänsla. Under min första VFU på en grundskola lät jag elever göra ett collage av reklam från olika länder och elevernas började diskutera och ifrågasätta reklamens effekt på människors sätt att värdera sig själva. Ett finskt lärarprogram har använt sig av bildämnet för att bildlärarstudenter ska ifrågasätta livskonstruktioner som format deras upplevda identitet ur ett kulturellt perspektiv (Dervin, 2012:9-10). Genom att använda sig av interkulturell kommunikation i möten med andra kulturer har de fått reflektera över sin identitet och hur den hade kunnat vara annorlunda beroende på sammanhang (ibid).

Olika världar har olika språk och sätt att tolka, men var är den kulturella mångfalden i bildämnet? När inblandade inte lägger märke till olikheter hos individer tänker jag att det kan leda till samarbetsproblem och oförståelse eftersom få funderar på varför människor tänker som de gör. Det är intressant att diskutera orsakerna till elevers känsla av att inte bli lyssnade till och få bidra i bildämnet. Läroplanen är mån om demokratiska värderingar och elevers individuella utveckling i bildämnet men bildämnet ges inte tillräcklig status och undervisningstid vilket är en förutsättning för lärares lektionsplanering och undervisning i teori och praktik.

6.2.2 Vad säger bilddidaktisk forskning om bildlärares interkulturella kompetens i relation till den mångkultur som finns i skolan?

I bakgrundsavsnittet refererar jag till Skolverket (2016), som menar att lärare måste reflektera över de normer och den socialisering som överförs till elever via skolan. I samma avsnitt beskriver Pirjo Lahdenperä hur elever undervisas som om de har samma bakgrund (Lahdenperä, 1999: 43-44).

Vikten av bildlärares interkulturella kompetens blir tydlig i forskningen av EU:s Erasmusprogram som visar att bildlärares specialisering kring ämnet påverkar professionen (Baidak et al. 2009:78-79). Olika kunskapsnivåer som finns hos bildlärare i de europeiska länderna påverkar de didaktiska färdigheterna; ju högre utbildning, ju bredare kunskap om hantering av både ämne och samhällsfrågor (ibid). Kollegiala läranden, där bildlärare får diskutera och utbyta upplevelser och erfarenheter genom samarbeten med andra lärare, visar sig behövas för att bildlärare ska utvecklas och få en bredare världsbild (2009:81-82).

Forskning visar att bildlärostudenter i USA upplever att de trots behovet av kritiskt tänkande blir styrda av de amerikanska läroplanerna. Deras egna tänkande får stå tillbaka för material och teknik i undervisningen, trots att de i framtiden ska lära elever att analysera och granska information (Reisberg et al. 2006:117-118). Innehållsmässigt varierar inte utbildningarna, vilket resulterar i att bildlärare själva försöker fundera ut vägar inom ämnet där de kan påverka elevers entusiasm och engagemang. Elever identifierar sig under tiden med en kultur genom att knyta sin identitet till en plats, vilket gör att mycket i undervisningen handlar om platser istället för upplevelser och uttryck (Reisberg et al. 2006:121). Kritisk pedagogik efterfrågas här av bildlärare, för att lärare och elever ska kunna ifrågasätta ideologier som främst utgår från västerländsk kultur (Reisberg et al. 2006:122).

Lärare behöver fundera på om och hur man kan behöva ändra sina egna värderingar, se över sin egen didaktik och om man förmedlar generaliseringar till elever genom att förenkla innehållet i sin undervisning (Ruokonen & Eldridge, 2017:14). Kulturer, utöver den västerländska, möter i Nya Zeeland bildlärares okunskap om interkulturalitet och *hur* man didaktiskt bemöter mångkultur (Smith, 2010:1). Bildlärare pekar ut etnicitet hos elever utan att engagera sig i en interkulturell dialog mellan kulturer och erbjuds inte heller fortbildning eller samarbete med andra (ibid). Bildlärare väljer att se bort från det faktum att det finns kulturella olikheter bland elever (Smith, 2010:9). Anledningen menar bildlärare, är brist på tid och kunskap om kulturer (ibid). Den monokulturella uppfattningen leder till en västerländsk estetik utan att eleverna får undervisning om kulturella olikheter i ämnet (Smith, 2010:12).

Även bildlärare i USA känner sig obekväma med att använda sig av interkulturell kommunikation i

undervisning (Chin, 2013:2). Det har yttrat sig i konflikter mellan elever och lärare när man strategiskt har utgått från ett västerländskt innehåll i utbildningar (Chin, 2013:8).

Att veta något med fakta som bakgrund kontrasteras ofta mot att tro, vilket är bra att fundera på för ett kritiskt tänkande. Människors kunskap, menar Chin, är socialt konstruerad liksom ideologier som är grundade på kultur och värderingar (Chin, 2013:9-10). Det är förståeligt om en lärare med endast bild som ämne ser svårigheter med att hitta plats och tillfälle för den interkulturella dialogen om elevers upplevelser, men det krävs egentligen inte mer än att man som lärare *funderar* över innehållets relevans och planering i undervisningen menar Chin (Chin, 2013:21).

6.2.3 Vad säger bilddidaktisk forskning om undervisnings-, och arbetsmetoder med bildämnet som verktyg för ett interkulturellt lärande?

Bakgrundsavsnittet redogör för Marner & Örtegrens beskrivning av läroplanens syn på bildämnets och kreativitetens betydelse för elevers sociala och medborgerliga perspektiv på demokrati och yttrandefrihet (Marner & Örtegren, 2015:185).

I Storbritannien anser man att bildämnet tillför kunskap och kreativa samarbeten som utvecklar elever (Bianchi, 2008:7). Kulturella aktiviteter används för att få elever och lärare att tro på sig själva och våga stå för vilka de är (ibid). Det mycket goda resultatet från de fem skolor som medverkat, beror enligt studien just på interaktion och samarbete (ibid).

Forskning visar att bildlärare i USA ofta använder sig av sin egen uppfattning av kulturer när de planerar sin undervisning, vilket är riskabelt med tanke på kulturers utveckling (Chin, 2016:5). Chin berättar hur läraren Anna anser att välmenande försök att förhöja kulturer med syfte att fånga intresse i ett klassrum snarare särskiljer människor genom att man normaliserar det västerländska och gör det främmande exotiskt (Chin, 2016:23). Kulturen kan istället verka vara mindre civiliserad eller oföränderlig (Chin, 2016:6). Elevers arbeten om samtida konstnärer inom en kultur utan att välja traditionella influenser ur ett västerländskt perspektiv, visar att individualitet och livsval kan vara oberoende av kultur och att människor inte är oföränderliga (Chin, 2016:9-10).

Konst som medium för en interkulturell dialog är lämplig på grund av konstens olika perspektiv på världen (Goncalves & Majhanovich, 2016:10). Tecknade serier och fotografier ges som exempel på medium för ett interkulturellt lärande eftersom elever kan träna upp många olika kvaliteter, bland annat betydelsen av estetiska uttryck som ger budskap och mening (Goncalves & Majhanovich, 2016:10) (Wictorin, 2017:135). Kommunikationen om bland annat kulturella symboler och uttryck kan öka människors kunskap om andra människors situation och känslor (Wictorin, 2017:139).

Få kreativa idéer är ursprungliga skapelser eftersom någon, förmodligen, redan har fått idén

tidigare. Det går däremot att utföra den på olika sätt. Goncalves & Majhanovich ger förslag på sätt att visa arbeten gjorda av konstnärer från olika kulturer, till exempel att genomföra en arbetsuppgift för att sedan se hur en annan konstnär kan ha tolkat samma arbete (Goncalves & Majhanovich, 2016:15). Målet med uppgiften är att elever får ifrågasätta kulturernas traditioner och tidigare tankegångar genom att generera ny konst (ibid). Trygghet, acceptans och trivsel i bildsalen krävs för en interkulturell dialog eftersom det krävs ett ömsesidigt intresse mellan människor för att relationer ska kunna byggas och förändringar inom kulturella system kunna bli möjliga (Goncalves & Majhanovich, 2016:20).

I arbetet för ett interkulturellt förhållningssätt hos elever och lärare finns mer än bildämnet kreativa arbetsuppgifter. Ett minst lika viktigt verktyg är möjligheten till dialog och typ av dialog. Genom bildämnet finns möjligheter för lärare att anpassa sin undervisning efter elevers kognitiva förmågor så att elever finner ett större intresse och engagemang (Borges et al. 2008:65). I Portugal har man lyssnat på hur dialogen mellan barn med olika kulturell bakgrund fungerar (ibid). För att utveckla barns tankar om andra och kulturer har barnen fått prova på att byta kultur och traditioner vilket fick barnen att fundera över hur och varför människor lever och tänker som de gör i olika kulturer (Borges et al. 2008:64).

Perugini menar att mat är ett enkelt ämne som alla kan relatera till, men som också visar hur människor lever i en kultur (Perugini, 2015:20). Perugini använde sig i sin studie av frukter som växer på olika platser i världen. I samband med berättelsen i en bok, frågade Perugini eleverna vad de såg framför sig när hon höll upp en viss frukt och så styrde Perugini och barnen om både handling, karaktärer och miljö med hjälp av fantasi och inlevelse (Perugini, 2015:19).

Elever i ett vitt majoritetssamhälle i Storbritannien får genom identitetsbyten lära sig om mångkultur, stereotyper, symbolik, kulturella värden och moral när andra etniciteter med andra kulturer nalkas (Bianchi, 2011:285). Övningarna i heterogena attityder som blir så lyckade att Etiopien och Indien tar till sig övningarna i syfte att förstå sociokulturella skillnader (ibid). Eleverna diskuterade västerländsk konst i brittisk kultur och sociokulturella skillnader som finns i samhället (ibid). För att komma ifrån kulturella hierarkier visade det sig dock hur viktigt det är med kontinuitet i arbetet med interkulturell kommunikation (Bianchi, 2011:290).

Identitet och kultur står, beroende på var man lever i världen, inte längre i samma relation som de en gång har gjort (Drouin, 2015:59-60). I en mångkultur blandas många livssätt sakta men säkert och bakgrunden till frågan *vem är jag* blir då mer avancerad. För att undersöka detta fick elever fundera över och förklara hur de såg på sin egen kultur och identitet, vilket visade sig vara svårt för eleverna. Att identifiera sig med andra var viktigt, men de ville ändå ha valet att välja hur de skulle leva (Drouin, 2015:59-60). Elever från blandade kulturer ansåg sig vara friare att välja livsstil efter

kultur, medan vita elever med bara en kultur ofta tyckte att de inte hade någon kultur (ibid).

Resultatet från forskningen påminner mig inte bara om hur jag som tonåring har relaterat till svensk kultur uppväxt i en mångkulturell storstad, men också om Mona Sahlins och Fredrik Reinfeldts uttalanden om Sveriges saknad av egen kultur i relation till landets mångkultur (Wennström, 2015). Fereshteh Ahmadi, professor i sociologi vid Högskolan i Gävle menar tvärtom att visst har Sverige en kultur, däremot så är Sverige inte ett mångkulturellt samhälle; ett mångkulturellt samhälle har ett gemensamt historiskt minne, (Ströberg, 2018). Känslan av att inte ha någon kultur skulle kunna böttna i att majoritetskulturer normaliseras, men det kanske också finns en möjlighet att ungas utbildning och vetenskaplighet har ett pris; att kultur förlorar sitt syfte när unga upplever att de inte har ett behov av den? Det kan också vara så att när många kulturer enas skapas en ny kultur som vi inte riktigt har lärt känna än. Det är värt att notera och reflektera över vad elever anser att kultur är. Kanske handlar kulturella traditioner inte bara om att minnas och vara stolt över sin bakgrund, men också om levnadskultur i vardagen i mötet mellan människor.

Forskningen i den här studien har utförts av professorer, lektorer och forskare vid universitet från olika länder, vilka har utgått från ett sociokulturellt perspektiv med syfte att nå ett kulturellt heterogent samhälle. Ingen har beskrivit bakslag eller funna nackdelar med interkulturell kommunikation i bildämnet och förmodligen beror det på att kommunikationen i sig är en process som kräver mängder av bakslag för att kunna utvecklas. Det är intressant och tänkvärt att se att majoriteten länder på olika sätt samarbetar aktivt med andra för att underhålla och utveckla kulturell förståelse genom bildämnet medan Sveriges skolor väljer att samarbeta lokalt istället för nationellt eller internationellt (EAOEA, 2009:37). Det valet stoppar inte bara en utveckling av bildämnets innehåll, det begränsar också bildlärares och elevers kompetens om världen vi lever i.

Det går att diskutera forskningens ingång och om forskningen hade kunnat göras mer ur ett elevperspektiv istället för institutionens syn på interkulturalitet. Mina erfarenheter som elev, lärarstudent och lärarvikarie för tankarna till många elevers missnöje och upplevda utsatthet med grupparbeten och självvärdering som i mycket forskning ses som betydelsefullt för interkulturell kommunikation och människors olika sätt att förstå. Forskning ur ett elevperspektiv hade förmodligen öppnat upp för samtal om elevers upplevda verklighet i och utanför skolan och hur mångkulturen påverkar och utvecklas i samhället i dagens läge.

6.3 Slutsatser

Jag drar utifrån analysresultatet slutsatsen att aktuell forskning visar att interkulturell kommunikation behövs i bildämnet för att lärare ska få medel att kunna sprida kunskap om kulturell mångfald och olika tolkningar av uttryck (Cabedo-Mas, 2017:2). Anledningen är för att alla i ett demokratiskt samhälle ska få uttrycka sig utifrån sin identitet (Skåreus, red, 2015:429). Bildlärares brist på interkulturell kompetens har dock visat sig resultera i att lärare antingen improviserar eller ignorerar interkulturell kommunikation i sin undervisning (Chin, 2013:2), men de bildlärare som har kompetensen beskriver hur bildämnets innehåll kan användas för att visa olika perspektiv (Chin, 2016:9-10), samt kulturella symboler och uttryck (Wictorin, 2017:139).

Bildlärares kulturella värderingar påverkar undervisningen säger forskning, men utbildning och interkulturell kompetens kan förbättras genom människors förståelse för varandra. Den visar dock att när människor tar större hänsyn till sin egen kultur och sitt eget sätt att leva, skapas däremot kulturhierarkier och konflikter. Skolans litteratur och ideologi sägs utgå främst från västerländsk kultur ur ett västerländskt perspektiv. Jag föreställer mig att det kan vara problematiskt för lärare att påverka litteratur som står i läroplanen, men att man kan öppna för interkulturella samtal med eleverna om litteraturen, tillsammans söka vidare information som jämförs med litteraturen, samt upplysa om sökvägar för kommande skoluppgifter. Bildlärare kan för att motverka föreställningar och oförståelse i klassrummet, organisera sin planering utifrån ett vidare perspektiv. Genom att studera andra kulturers syn på världen genom bildämnet kan bilddidaktiken och bildämnet som kommunikationsämne utvecklas än mer.

Det är intressant att fundera över vad i lärarutbildningar som kan bidra till att blivande bildlärare inte reflekterar eller utvecklas. Kanske bidrar upprepningar av samma innehåll i kurser utan uppdatering, snävt innehåll utan kritisk pedagogik, brist på tid och brist på lärare med interkulturell kompetens. Forskningen visar att trots undervisning i bildanalys och utveckling av elevens kreativitet med syfte att öppna elevens ögon för sitt eget och omvärldens uttryck via bild och form, så känner sig elever fostrade till ett allmängiltigt liktänkande i undervisningen efter de värderingar som anses gälla där. Det subjektiva samtalet som kan ses som färgat och oneutralt ges inte plats. Möjligheten finns att lärarstudenter upplever samma sak. Yttrandefrihet kan tyckas vara självklar i det svenska samhället men tolerans och bifall är högst mot liktänkande med gemensam social norm. Att kunna diskutera och ifrågasätta sådana normer på ett konstruktivt sätt genom visuella medel i bildämnet skulle vara ett effektivt sätt att sprida kunskap om kulturer och varför vi människor fungerar, ser på saker och skapar som vi gör.

6.4 Vidare forskning

Den bilddidaktiska forskning som valts ut kommer främst från observationer och intervjuer med lärare, med syfte att förbättra utbildning och interkulturell kompetens inom kulturell kommunikation. Jag skulle vilja se vidare kvalitativ forskning, men ur ett elevperspektiv för att få en faktisk bild av hur elever tolkar uttryck och uttrycker sig själva utifrån olika intryck med syfte att undersöka om det går att se om kulturen har betydelse för hur elever tolkar bilder. Det skulle vara spännande att se och höra hur elever själva upplever att människor från olika kulturer resonerar och om de tycker att det är viktigt att vara uppmärksam på varandra. Förslagsvis skulle detta kunna göras genom någon form av enkätundersökning med frågeformuleringar och bilder som vid ett senare tillfälle diskuteras med läraren i bildsalen. Detta både för att låta eleverna höra andras synpunkter, samt för att se hur läraren bemöter eleverna didaktiskt. Jag skulle även vilja se en kompletterad undersökning med lärarintervjuer för att se om och hur synen på elevers olika tolkningar utifrån kultur påverkar undervisningen.

7. Litteraturförteckning

Barajas, Eriksson, Katarina. Forsberg, Christina. Wengström, Yvonne. *Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap* (2013) Natur & Kultur, Stockholm 2013.

Borgström, Maria. Graviz, Ana. *Kan interkulturellt lärande bidra till fred i världen*. Lorentz, Hans. Bergstedt, Bosse (red.). *Interkulturella perspektiv – pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer*. Upplaga 2. Lund: Studentlitteratur, s. 190, 2006.

Lindgren, Bengt. Nordström Z Gert. *Det kreativa ögat – om perception, semiotik och bildspråk*. Lund: Studentlitteratur 2009.

Linnér, Bengt. Westerberg, Boel. *Att undervisa är att välja: mångkulturalitet, innehåll och meningsskapande*. Lund: Studentlitteratur 2009

Lorentz, Hans. Bergstedt, Bosse (red.). *Interkulturella perspektiv – pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer*. Lund: Studentlitteratur 2006.

Wictorin, Wallin, Margareta. *Tecknade serier som medium för interkulturellt lärande*. Häggström, Margaretha och Örtegren, Hans (red.). *Visuell kunskap för multimodalt lärande*. Lund: Studentlitteratur, s. 135, 2017.

Digitala källor

Aulin-Gråhamn, Lena och Thavenius Jan (2003) *Kultur och estetik i skolan – Slutredovisning av Kultur och Skola-uppdraget* (KOS). Rapport/ Utbildningsdepartementet. Malmö: Reprocentralen, Malmö högskola.

<https://www.google.se/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwiUwZLNutrZAhUJApoKHd87A->

http://www.pigmedia.se/2FKultur_estetik_i_skolan_nagra_forskningsperspektiv.pdf&usg=AOvVaw3MCTwWnkqBSN8r5TcJukHO

[2018-02-02]

Baidak, Nathalie. Horvath, Anna. Sharp, Caroline. Kearney, Caroline (2009) *Arts and Cultural Education at School in Europe*. Vetenskaplig artikel/European Commission, Education, Audiovisual and Culture Executive Agency (EACEA P9 Eurydice), Brussels, 2009. DOI 10.2797/28436.

<http://www.eurydice.org>

[2017-10-17]

Bianchi, June (2008) *Cultural Connections: celebrating diversity and widening access through arts education*. Forskningsarbete/ British Educational Research Association Annual Conference, Heriot-Watt University, Edinburgh, 2008.

<https://www.google.se/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKEwiA45Tcj9rZAhVFJpoKHVVmAzgQFggwMAE&url=http%3A%2F%2Fwww.leeds.ac.uk%2Feducol%2Fdocuments%2F178415.doc&usg=AOvVaw2aPy3wzk8WEevzwAgScbe5>

[2017-09-26]

Bianchi, June (2011) *Intercultural Identities: Addressing the Global Dimension Through Art Education*. Rapport/ The center for Research in Arts Education, Bath Spa University, Blackwell publishing, 2011.

https://www.google.se/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&ved=0ahUKEwjiI7Z3pu9rZAhUqLZoKHwZxAK0QFghFMAM&url=http%3A%2F%2Fwww.academia.edu%2F27552450%2FIntercultural_Identities_Addressing_the_Global_Dimension_through_Art_Education&usg=AOvVaw07S4Q66vF3la7b8rxmzawj

[2017-09-26]

Borges, José, Maria. Chaves, Anabela. Costa, Manuela och Sa Pereira, Emilia (2009) *Intercultural and Media Education on Art classes*. Vetenskaplig artikel/ Acta Didactica Napocensia, Volym 2, nr 1, 2009.

https://www.google.se/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjGz8fxv9rZAhUsG5oKHb-bDXwQFggoMAA&url=https%3A%2F%2Feric.ed.gov%2F%3Fid%3DEJ1052283&usg=AOvVaw3hNOUc_ctPhBi0OaO90NnX

[2017-09-25]

Brouillette, Liane. Jennings, Lynn (2010) *Helping Children Cross Cultural Boundaries in the Borderlines: Arts program at Freese Elementary in San Diego Creates Cultural Bridges*.

Journal/Learning through the Arts, Volym 6, n1,

2012 <https://eric.ed.gov/?q=helping+children+cross+boundaries&id=EJ1093531>

[2018-04-20]

Cabedo-Mas, Alberto. Nethsinghe, Rohan. Forrest, David (2017) *The Role of the Arts in Education for Peacebuilding, Diversity and Intercultural Understanding – A Comparative Study of Educational Policies in Australia and Spain*. Vetenskaplig artikel/International Journal of Education & the Arts, Volym 18, nr 11, 2017.

https://www.google.se/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKEwjcyvTAW9rZAhXKB5oKHejPAmQQFggzMAE&url=https%3A%2F%2Feric.ed.gov%2F%3Fid%3DEJ1138667&usg=AOvVaw17f_yTovi7ErDrBlT_ZHTB

[2017-09-25]

Casanova, Yanina (2012) *Interkulturell bildpedagogik – en studie om inkludering, mångkulturalitet och identitetsskapande*. Uppsats/Magisterexamen, Konstfack, Institutionen för bildpedagogik 2012

http://www.divaportal.org/smash/record.jsf?dswid=5760&pid=diva2%3A584561&c=2&searchType=SIMPLE&language=sv&query=casanova+yanina&af=%5B%5D&aq=%5B%5B%5D%5D&aq2=%5B%5B%5D%5D&aqe=%5B%5D&noOfRows=50&sortOrder=author_sort_asc&sortOrder2=title_sort_asc&onlyFullText=false&sf=all

[2018-09-07]

Chin, Christina (2013) *Key Dimensions of a Multicultural Art Education Curriculum*.

Journal/International journal of Education & the Arts, Volym 14, n14 oct 2013

<https://eric.ed.gov/?q=key+dimensions+chin&id=EJ1039612>

[2018-04-20]

Chin, Christina (2016) *Moving Beyond a Human Relations Approach in Multicultural Art Education Practise*. Journal/International Journal of Education & the Arts, Volym 17, n4 march 2016

<https://eric.ed.gov/?q=moving+beyond+a+human+relations+approach+in+multicultural+art+education+practise&id=EJ1094522>

[2018-05-22]

Dervin, Fred, Paatila.Nieminen, Martina. Kuoppala, Kaisa. Riitaoja, Anna-Leena (2012)

Multicultural Education in Finland: Renewed Intercultural Competencies to the Rescue?

Vetenskaplig artikel/ International Journal of Multicultural Education, Eastern University, Volym 14, nr 3,

2012.<https://www.google.se/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwji1YnsxtrZAhXkDZoKHdlFDLoQFggrMAA&url=http%3A%2F%2Fijme-journal.org%2Findex.php%2Fijme%2Farticle%2Fview%2F564&usg=AOvVaw1hTSjGk1Edwh8ZsRGd4rKM>

[2017-09-25]

Drouin, Steven D (2015) *Assemblage: Raising Awareness of student Identity Formation through Art*. Journal/Multicultural education, Volym 22, n3-4, p59-61, Spr-Sum 2015

<https://eric.ed.gov/?q=assemblage%3a+Raising+awareness&id=EJ1078785>

[2018-04-20]

Eklund, Monica (2003) *Interkulturellt lärande – Intentioner och realiteter i svensk grundskola sedan 1960-talets början*. Doktorsavhandling/Luleå tekniska universitet 2003.

http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?dswid=5760&pid=diva2%3A990384&c=3&searchType=SIMPLE&language=sv&query=monica+eklund+interkulturellt+l%C3%A4rande&af=%5B%5D&aq=%5B%5B%5D%5D&aq2=%5B%5B%5D%5D&aqe=%5B%5D&noOfRows=50&sortOrder=author_sort_asc&sortOrder2=title_sort_asc&onlyFullText=false&sf=all

[2018-09-07]

Goncalves, Susana och Majhanovich, Suzanne (eds.) (2016) *Art and Intercultural Dialogue*. Nederländerna, Sense Publishers, 2016. E-bok.

<https://www.google.se/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwjLvuiGu9rZAhXrCpoKHc02C6QQFggrMAA&url=https%3A%2F%2Fwww.sensepublishers.com%2Fmedia%2F2716-art-and-intercultural-dialogue.pdf&usg=AOvVaw205E4XyBa3Brblb0mdoIul>

[2017-09-26]

Lahdenperä, Pirjo (1999) *Från monokulturell till interkulturell pedagogisk forskning*. Artikel/Utbildning & Demokrati, Vol 18, Nr 3, s.43-63

<https://www.oru.se/funktioner/sokresultat/?query=fr%C3%A5n+monokulturell+till+interkulturell>

[2018-09-05]

Lindgren, Bengt (2008) *Forskningsfältet bilddidaktik*. Rapport. Göteborgs Universitet

<https://www.gu.se/forskning/publikation?publicationId=181831>

[2018-09-05]

Marner, Anders & Örtegren, Hans (2015) *Bild i grundskolan åk 6-9*. Rapport/Skolverket.

http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?dswid=-8901&pid=diva2%3A874188&c=1&searchType=SIMPLE&language=sv&query=bild+i+grundskolan+marner+och+%C3%B6rtegren&af=%5B%5D&aq=%5B%5B%5D%5D&aq2=%5B%5B%5D%5D&aqe=%5B%5D&noOfRows=50&sortOrder=author_sort_asc&sortOrder2=title_sort_asc&onlyFullText=false&sf=all

[2017-04-25]

Marnar, Anders. Örtengren Hans (2015) *Bild, musik och slöjd i grundskolan – En sammanfattning av de nationella ämnesutvärderingarna*. Stockholm, 2015. <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A874188>

[2017-04-25]

Peifer, Janelle S, Chambers, Karen L, Meyer Lee, Elaine (2017) *Examining the Role of Structural Diversity in Intercultural Competence*. Journal/International Research and Review, Volym 7, n1, p1-10, Fall 2017 <https://eric.ed.gov/?q=examining+the+role+of+structural+diversity&id=EJ1170664>

[2018-04-20]

Perugini, Dorle Conlon (2015) *Judging a book by its cover: Developing intercultural competence through book covers*. Journal/Learning Languages, Volym 20, n2, p19-20, Spr-Sum 2015 <https://eric.ed.gov/?q=judging+a+book+by+its+cover&id=EJ1091023>

Reisberg, Mira. Brander, Birgitte (2006) *Your place or mine: Reaching art, place and culture in multicultural picture books*. Journal/Teacher Education Quarterly, Volym 33, n1, p117-133, Win 2006

<https://eric.ed.gov/?q=your+place+or+mine&id=EJ795201>

[2018-04-20]

Ruokonen, Inken. Eldridge, Laurie (2017) *Being Sami is My Strength*. Journal/International Journal of Education & the Arts, Volym 18, n17, Apr 2017

<https://eric.ed.gov/?q=being+sami&id=EJ1140616>

[2018-04-20]

Skolverket (2011) *Lgr 11*

<https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/laroplan-lgr11-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet?url=1530314731%2Fcompulsorycw%2Fjsp%2Fsubject.htm%3FsubjectCode%3DRGBIL01%26tos%3Dgr%26p%3Dp&sv.url=12.5dfee44715d35a5cdfa219f>

[2018-09-07]

Skolverket (2011) *Lgy 11*

<https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/laroplan-gy11-for-gymnasieskolan>

[2018-09-07]

Skolverket (2011) *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr11)*.

Förordning/Skolverket. Malmö, 2016.

https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D2575

[2017-10-17]

Skolverket (2016) *Didaktik – vad, hur och varför*

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/omraden/2.6600/didaktik-vad-hur-och-varfor-1.187908>

[2017-10-17]

Skåreus, Eva (red.). (2015) *TILDE: Slöjd och Bild – kunskapsorientering och digitalt bildarbete inom bildundervisningen*. Rapport/Umeå Universitet, Institutionen för estetiska ämnen. Umeå, 2015.

https://www.google.se/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjLwvigztrZAhUmYJoKHV6hCcMQFggnMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.estet.umu.se%2FdigitalAssets%2F172%2F172725_tilde_15.pdf&usg=AOvVaw1LLM0tVXIxzYO0elOTsobO

[2017-10-18]

Smith, Jill (2010) *Biculturalism and Multiculturalism: Competing Tensions in Visual Arts Education in Aotearoa- New Zealand*. *Journal/International Journal of Multicultural Art Education Curriculum*. Volym 12, n2, 2010

<https://eric.ed.gov/?q=biculturalism+and+multiculturalism&id=EJ1104888>

[2018-04-20]

Ströberg, Bo (2018) Sverige är inte mångkulturellt. Artikel/Smålandsposten

<http://www.smp.se/nyheter/forskare-sverige-ar-inte-mangkulturellt/>

[2018-09-09]

Wennström, Johan (2015) *En motståndsrörelse mot historielösheten*. Artikel/Svenska Dagbladet

<https://www.svd.se/johan-wennstrom-en-motstandsrorelse-mot-historielosheten>

[2018-09-09]